

FYLKESPLANMELDING 2005

INNHold

1 INNLEDNING	3
Fylkestingets vedtak	4
1.2 Fylkeskommunens rolle, partnerskapsarbeid og samarbeidsavtaler	5
1.4 Visjon	6
1.5 Overordna mål	7
1.6 Endringer i befolknings- og sysselsettingsstruktur	7
2 SENTERSTRATEGI	8
3 KOMPETANSE	9
3.1 Kompetansevisjon	9
3.2 – 3.3 Høyere utdanning, Forsknings- og Utviklingsarbeid	9
3.4 Forutsetninger for regionalt forankret kompetanseutvikling	11
3.5 Videregående opplæring – utfordringer mht arbeidsmarkedsutvikling	13
3.5.1 Arbeidsmarkedsutvikling og arbeidskraftsbehov	14
4 NÆRINGSUTVIKLING	17
4.1 Generelle rammebetingelser og virkemidler rettet mot næringslivet.....	17
4.1.1 Næringsrettede utviklingstiltak	17
4.1.2 Tiltakssonen	18
4.1.3 Distriktpolitiske virkemiddelordninger	19
4.1.4 Internasjonale rammevilkår og samarbeidstiltak.....	19
4.2 Landbruk	20
4.3 Fiskeri- og havbruk	21
Rammebetingelser	21
4.3.1 Fiskeressursene.....	21
4.3.2 Fiskeflåten	22
4.3.3 Fiskeindustri	22
4.3.4 Oppdrett.....	23
4.4 Kombinasjonsnæringer.....	23
4.5 Petroleum	24
4.6 Øvrig industri	25
4.7 Tjenesteytende næringer	26
4.7.1 Kunnskapsintensive næringer	26
4.8 Reiseliv	27
5 LOGISTIKK OG INFRASTRUKTUR	28
5.1 Transportinfrastruktur	28
5.1.1 Nordlige transportkorridorer, overordnet transportsystem.....	28
5.1.2 Regionale transportsystem	28
5.1.3 Persontransport.....	29
5.1.4 Regionalisering av transportplanleggingen	29
5.2 Kystovervåking	29
5.3 Bredbånd	30
Andre infrastruktur utfordringer.....	30

6 BÆREKRAFTIG UTVIKLING.....	31
6.1 Arealressurser og biologisk mangfold.....	31
6.2 Marine ressurser	32
6.3 Rovvilt.....	32
6.4 Klima og energi.....	32
6.5 Avfall og forurensning	33
7 KULTUR.....	34
7.1 Samiske interesser	35
7.2 Kvenene – en nasjonal minoritet.....	36
8 GRUNNLEGGENDE FORUTSETNINGER FOR OFFENTLIG SEKTOR	37
8.3 Statlige arbeidsplasser	38
8.4 Spesialisthelsetjenesten	38
8.5 Forsvarets betydning for regional utvikling i Troms	38
8.6 Lokalsamfunnsutvikling.....	39
VIDEREFØRING AV FYLKESPLANPROSESSEN	42
Vedlegg	43

1 INNLEDNING

”Kompetansesamfunnet Troms - Fylkesplan for 2004-2007” ble vedtatt av fylkestinget 11. juni 2003.

Fylkesplanen ble godkjent i statsråd ved Kongelig resolusjon av 2. juli 2004, med de merknader og forbehold som framgår i resolusjonen.

Iht plan- og bygningslovens § 19-5 er fylkeskommunen pålagt å gjennomføre minst en revisjon av fylkesplanen i tillegg til hovedrevisjon:

“Fylkestinget bør minst hvert annet år vurdere planens forutsetninger og gjennomføring, og eventuelt foreta nødvendige endringer.”

Fylkesplanmelding 2005 er altså en mellomrevisjon av gjeldende fylkesplan, og det forutsettes at de overordnede målsettingene ligger fast i planperioden. Fylkesplanmelding 2005 erstatter ikke ”Kompetansesamfunnet Troms - Fylkesplan for 2004-2007”, som fremdeles vil gjelde som det overordnede styringsinstrument i hele perioden.

I Fylkesplanmelding 2005 gir fylkesrådet fylkestinget en status i forhold til gjeldende fylkesplan. Meldinga følger derfor fylkesplanens kapittelinndeling.

Fylkesplanmelding 2005 må også sees i sammenheng med andre meldinger og planer som utarbeides parallelt med eller i etterkant av fylkesplanmeldinga. Mange problemstillinger vil bli behandlet mer inngående i disse andre dokumentene. Fylkesrådet vil spesielt vise til følgende meldinger og planer som forelegges fylkestinget sommeren/høsten 2005:

- Fylkestingsmelding om regionalisering
- Fylkestingsmelding om kultur
- Samferdselsplan for Troms

Revisjon av Fylkesplanens overordnede del jf fylkesplanmelding 2005 vil legges til grunn ved revisjon av fylkesplanens handlingsdel. Det skal høsten 2005 gjennomføres en prosess i Regionalt Samarbeidsforum Troms i etterkant av fylkesplanmeldingen for å revidere regionalt utviklingsprogram, det vil si utarbeidelse av:

- Regionalt utviklingsprogram for Troms (2006-2007)

Status for oppfølging av andre planer er omtalt i ulike kapitler i meldinga bl.a.:

- Fylkesdelplan for kystsonen
- Fylkesdelplan for Forsvaret
- Fylkesdelplan for senterstrategi

Fylkesrådet har holdt møter med kommunene (samlet regionvis) i forbindelse med mellomrevisjonen og gjennom dette fått mange nyttige innspill. Det er trykket opp et separat vedlegg som inneholder eksterne innspill til fylkesplanmeldinga fra regionråd, kommuner, Sametinget, statsetater og andre.

Fylkestingets vedtak

Forslag til Fylkesplanmelding 2005 ble behandlet i fylkestinget 16. juni 2005, sak 32/05, og det ble fattet følgende vedtak:

1. Fylkestinget legger til grunn at hovedmålene i ”Kompetansesamfunnet Troms – fylkesplan for 2004-2007” ligger fast ut planperioden.
2. Fylkestinget er sterkt bekymret over de planer Forsvaret har som ikke er gjort kjent for fylkeskommunen, men som er gjengitt i media.

Med den rivende utvikling som skjer i nord, er det uakseptabelt at ennå mer av Forsvarets virksomhet skal flyttes ut av landsdelen; antall seildøgn er gått ned, nye bygg står tomme, infrastruktur/øvingsområder utnyttes ikke optimalt.

Fylkestinget støtter fylkesrådets forslag om å sette i gang et prosjekt med fokus på de utfordringer Forsvaret står foran nå. Fylkestinget ber om at Forsvarsnettverk Nord trekkes med i dette arbeidet.

3. Fylkestinget godkjenner Fylkesplanmelding 2005 med følgende vedtatte endringer/tilføyelser:

(Dette gjelder punkt 1.4 - Visjon og et nytt 4. avsnitt punkt 3.5 – ”Entreprenørskap og innovasjon”. Endringene er innarbeidet i Fylkesplanmeldingen. Fylkestingets vedtak er også gjengitt i sin helhet som vedlegg bakerst i meldingen).

4. Fylkestinget ber fylkesrådet arbeide for å få avdelingskontor for Petroleumstilsynet lagt til Harstad/Nord-Norge.

Status/vurderinger - fylkesplanen

Fylkesplanmelding 2005 er strukturert iht fylkesplanens kapittelinndeling, dvs at det er tatt utgangspunkt i gjeldende fylkesplantekst og gitt tilbakemelding ut fra dette.

1.2 Fylkeskommunens rolle, partnerskapsarbeid og samarbeidsavtaler

Partnerskapsarbeidet foregår på flere nivå og skal gi rom for samhandling, og ikke gi reine politiske svar på eksempelvis næringslivets utfordringer. Samarbeidsavtalene som inngås er av svært ulik karakter, avhengig av hvilke mål og temaområder avtalene omfatter, og hva partene kan bidra med.

Troms fylkeskommune er involvert som partner og regional utviklingsaktør i en rekke samarbeidsavtaler med ulikt innhold og omfang.

Overordnede samarbeidsavtaler

Noen av avtalene regulerer samarbeid som er av stor betydning for regional utvikling i Troms:

- Troms har som den første fylkeskommunen i landet inngått en omfattende **samarbeidsavtale med Sametinget**. Avtalen har som mål å legge til rette for at samene skal kunne bevare og utvikle sitt språk, sin kultur, sitt samfunnsliv og sine næringsveier i Troms fylke.
- **”Bredbåndsfylket Troms”** Bredbåndsfylket Troms AS (BBFT), stiftet høsten 2003 med Troms fylkeskommune og kommunene i Troms som eiere, i et samarbeid initiert av fylkeskommunen. Målsatt å etablere et høykapasitets stamnett i fylket for å løse fylkeskommunens, kommunenes, næringslivets og husholdningers behov for transport av data, telefoni og andre tjenester i et lengre perspektiv.
- **Samarbeidsavtale mellom høgskolene i fylket og Troms fylkeskommune** konsentrert rundt samarbeidsområdene næringsutvikling, kultur samt yrkes- og fagopplæring.
- **Etablering av SSM** (faste strategi- og samordningsmøter) mellom Troms fylkeskommune v/regional utviklingsetat, UiTø, Norut, Høgskolen i Tromsø, NorInnova, Innovasjon Norge og Norges Forskningsråd ved regional representant i Troms. SSM tar sikte på å være et praktisk rettet aksjonsfellesskap på saker som partnerskapet prioriterer.
- **Regionalt utviklingsprogram for Troms 2004–07** er i realiteten en samarbeidsavtale basert på felles strategier utviklet i et partnerskap med fylkeskommunen, næringslivet, virkemiddelaktører, private organisasjoner, utdanningsinstitusjoner og kommuner samt Sametinget. Realiseringen av Regionalt utviklingsprogram vil skje ved at det inngås samarbeidsavtaler knyttet til konkrete prosjekter.
- **Interreg IIIA** – Troms fylkeskommune tar del i dette EU-programmet med fokus på næringsutvikling, kommunikasjoner og bærekraftig utvikling. Troms fylkeskommunes engasjement i prosjektet har en økonomisk ramme (2005) på til sammen 8,4 millioner kroner.
- **Landsdelsutvalget (LU)** – arbeider blant annet med prosjekter, utviklingsprosesser og politisk arbeid som har høy potensiell landsdelsnytte og innebærer nyskaping. Troms

fylkeskommune bidrar gjennom samarbeidsavtalen med LU med 4 millioner kroner til dette arbeidet (2005).

- **Innovasjon Norge** - Hva gjelder de direkte bedriftsretta virkemidlene for næringsutvikling er det Innovasjon Norge som ved samarbeidsavtale er tildelt operatøransvar, og dermed inngår disse avtalene. Samarbeidsavtalen har i 2005 en ramme på 60 millioner kroner til bedriftsrettede utviklingstiltak samt 15 millioner kroner til posten omstilling/nyskaping som forvaltes av fylkeskommunen og Innovasjon Norge i fellesskap.

Videre tar fylkesrådet sikte på at det i kommende periode utvikles et nærmere samarbeid med viktige aktører som Norges Forskningsråd og SIVA.

Konkrete samarbeidsavtaler under regionalt utviklingsprogram

Det er her en rekke eksempler på samarbeidsavtaler inngått mellom fylkeskommunen og andre aktører i Troms. I 2004 ble det inngått til sammen 79 samarbeidsavtaler med en samlet omfang på 127,8 millioner kroner med ulike aktører innen regionalt utviklingsprogramms fire hovedkategorier ”kompetanseutvikling”, ”tilrettelegging for næringsutvikling”, ”logistikk og infrastruktur” samt ”robuste regioner”.

1.4 Visjon

Troms fylke og nordområdene innehar store muligheter. Regionen er rik på naturressurser, med Norges og verdens største og viktigste torskebestand, og med store olje- og gassforekomster. Regionen er også rik på menneskelige ressurser med høy kompetanse. Nærhet til et raskt voksende russisk marked gir vår nordlige landsdel særlige fortrinn som kan legge grunnlag for nye og lønnsomme arbeidsplasser. I tillegg er dette området i dag en av verdens rolige og stabile regioner. Dette danner et godt utgangspunkt for et konstruktivt samarbeid med Russland i nordområdene.

Selv om nordområdene først og fremst kjennetegnes av store muligheter finnes det en rekke utfordringer i regionen, for eksempel miljøtrusselen fra atomavfall og utrangerte installasjoner, konsekvensene av klimaendringer, langtransporterte miljøgifter, og eventuelle ulykker knyttet til transport av olje. I tillegg utgjør grensen mellom Finnmark og Nordvest-Russland en kløft hva angår befolkningens velstandsnivå.

For å forenkle samarbeid og handel må Troms fylke og Norge ta initiativ overfor russiske myndigheter med sikte på å lette grensepasseringer. Utplassering av en næringslivsmedarbeider ved generalkonsulatet i Murmansk, vil kunne senke terskelen for etableringer og styrke næringsforbindelsene mellom våre to land.

Hensynet til et sårbart marint miljø og de rike fiskeforekomstene tilsier den største årvåkenhet på miljøsidan. Norge må stille strenge miljøkrav til olje- og gassvirksomheten i Barentshavet. Dette må være grunnleggende i nordområdedialogen. Fiskeriene er av stor betydning for Norge, og vesentlig for bosetningen i nordområdene. Troms fylkesting mener det er mulig å ha en balansert og parallell høsting av marine ressurser og petroleumsressurser. Dette er viktig for at energinasjonen Norge skal kunne utnytte ressursene som ligger i nordområdene

samtidig som det settes strenge krav til sikkerhet, beredskap, nullutslipp og sameksistens med andre næringer ved en olje- og gassvirksomhet i nord.

Selv om en rekke forhold ligger til rette for framtidig vekst og velferd, må en ta høyde for kriselignende scenarier med regional ustabilitet. Det er derfor viktig at det fortsatt finnes relevante verktøy for krisehåndtering i våre nordområder. Moderniseringen av Forsvaret, med økt vekt på kvalitet og reaksjonsevne, er avgjørende for å kunne sikre norske interesser og hevde suverenitet i nordområdene.

1.5 Overordna mål

De overordna målene ligger fast for resten av planperioden.

Dette er i tråd med flertallet av de tilbakemeldinger fylkesrådet har fått fra kommuner og Sametinget i forbindelse med mellomrevisjonen av fylkesplanen, se for øvrig mottatte innspill som er trykket i separat vedlegg.

1.6 Endringer i befolknings- og sysselsettingsstruktur

Det legges ikke frem noen nye analyser av regionale utviklingstrekk i Troms i forbindelse med fylkesplanmeldingen. Følgende tabell viser imidlertid befolkningsutviklingen i Troms og i de ulike regioner fra det som ble registrert da fylkesplanen ble skrevet (befolkningstall fra 1.1.2002):

Tabell 1: Endring i folketall i Troms 2002-2005

	Folketall pr. 01.01 2002	Folketall pr 01.01 2005	Endring 2002 - 2005	Endring i % 2002 - 2005	Årlig endring i % 2002 - 2005
Nord - Troms	16582	16528	-54	-0,3 %	-0,1 %
Tromsø	60524	62558	2034	3,4 %	1,1 %
Balsfjord og Karlsøy	8106	7932	-174	-2,1 %	-0,7 %
Midt - Troms	30216	29864	-352	-1,2 %	-0,4 %
Sør - Troms	36245	35859	-386	-1,1 %	-0,4 %
Troms	151673	152741	1068	0,7 %	0,2 %

Kilde: PANDA

Det gjøres oppmerksom på at Sør-Troms nå også inkluderer kommunene Lavangen, Gratangen og Salangen. Midt-Troms inkluderer også kommunene Dyrøy, Bardu og Målselv.

En sammenlikning med tabell 1 i fylkesplanen viser at utviklingstrekkene fra perioden 1992 til 2002 i store trekk har fortsatt også de siste 3 årene. Det har fortsatt vært en økning i folketallet i Tromsø kommune, men samtidig er den årlige veksten i Tromsø redusert med 0,4 %. I fylket utenom Tromsø har det som i forutgående tiårsperiode vært en befolkningsnedgang på regionalt nivå.

2 SENTERSTRATEGI

Fylkesdelplan for senterstrategi

Fylkesrådet har i sak 140/04 vedtatt utsettelse av fylkesdelplan for senterstrategi:

- ”1. Fylkesrådet utsetter behandlingen av prosjektplan for prosjekt ”Regionale utviklingsprosesser – fremtidig senterstruktur” fordi denne planprosessen må sees i sammenheng med fylkesrådets samlede oppfølging av arbeidet med regionalisering basert på Regionaliseringsutvalgets innstilling.
2. Saken tas opp til senere behandling. Utsettelsen fremmes som orienteringssak for fylkestinget.”

Eventuelle endringer i senterstrategien bør etter fylkesrådets mening vurderes når en slik fylkesdelplan utarbeides. Fylkesrådet legger derfor ikke i mellomrevisjonen av fylkesplanen opp til endringer av senterstrategien slik den framgår av fylkesplanens kapittel 2.

Midt-Troms regionråd omfatter nå Lenvik, Senja-kommunene, Sørreisa, Målselv, Dyrøy og Bardu. Indre Sør-Troms regionråd melder om at kommunene Salangen, Lavangen og Gratangen fra 1. juli 2005 skal ha regiontilknytning til Sør-Troms. Dette er i tråd med de formuleringer som framgår av fylkesplanens kapittel 2, første kulepunkt, og rokker ikke ved de ulike sentrenes status i fylkesplanen.

Fylkesrådet ser det arbeidet som er gjort gjennom Breibandsfylket Troms som et viktig bidrag i å binde sentra og omland tettere sammen.

Vedrørende siste kulepunkt vil fylkesrådet vise til følgende formulering fra fylkestingets uttalelse i sak 31/05:

”Innenfor rammen av Arktisk råd, vil Regjeringen arbeide for å etablere et internasjonalt forskningsfond for nordområdene. Fondet vil kunne finansiere forskningsaktivitet og mindre prosjekt innenfor klima, miljøgifter, biologisk mangfold og urfolk. Fylkestinget er svært fornøyd med at Regjeringen ønsker å bidra til å styrke Tromsø som senter for polarforskning ved at fondet tenkes lokalisert til Tromsø, og ved at Regjeringen vil arbeide for at det opprettes et permanent internasjonalt sekretariat under Arktisk råd i Tromsø.”

Vedrørende samiske språk- og kultursentra:

Det er nå 3 språksentre i Troms (Kåfjord, Ullsfjord og Skånland/Evenes). Av kultursentra har vi nå flere, Ája Samisk Senter, Várdobáiki samisk senter, Samisk hus på Senja og Lásságámmi. Det jobbes også i forhold til Gamtofta.

Fylkesrådet mener det kan være behov for en klarere strategi i forhold til de ulike samiske sentrene, hvor målet også må være at nasjonale samiske funksjoner i større grad kan lokaliseres i Troms.

Fylkesrådet mener det nasjonalt bør arbeides for å gi Tromsø status som ”internasjonal urfolksby”.

3 KOMPETANSE

3.1 Kompetansevisjon

Visjonen ”Kompetansesamfunnet Troms” er en god beskrivelse av fylket av i dag, samtidig som utviklingen av kompetansesamfunnet gir nye konkurransemessige utfordringer. Fokuset på kompetanseutvikling og evne til innovasjon som strategi for regional utvikling ligger fast også for perioden 2006-2007.

3.2 – 3.3 Høyere utdanning, Forsknings- og Utviklingsarbeid

Samlet FoU- innsats i Nord-Norge er under landsgjennomsnittet selv om Troms på grunn av Universitetet i Tromsø og de øvrige forskningsinstitusjonene har en relativt høy andel av den offentlige FOU-innsatsen i landsdelen.

Nordnorsk næringsliv er i stor grad bestående av små- og mellomstore bedrifter som i liten grad evner å finansiere og utføre forskning tilknyttet egen virksomhet. Lav andel av bedriftsfinansiert FoU bidrar sammen med mangelen på arenaer og nettverk mellom bedriftene og kompetanseinstitusjonene til at den FoU – orienterte statlige næringspolitikken i liten grad treffer distriktsbedriftene:

Avstanden mellom kunnskapsinstitusjonene og distriktsbedriftene er lang:

”Den FoU-orienterte næringspolitikken treffer i liten grad distriktsbedriftene. En distriktsrettet nærings- og forskningspolitikk stiller derfor krav til nettverk mellom kunnskapsnodene og kunnskapsbedriftene”¹

Regjeringen går i Stortingsmelding nr 20 (2004-2005) inn for at forskningsinnsatsen øker til 3 prosent av BNP innen 2010, hvorav 1 prosent fra offentlige kilder. Med bakgrunn i SMB-bedriftsstrukturen som kjennetegner Nord-Norge, er det lite trolig at en klarer å hente inn de resterende 2% fra det private næringsliv. Skal målet om en forskningsinnsats på 3% oppnås, er det nødvendig å utvikle et differensiert virkemiddelapparat basert på regionale ulikheter i forutsetninger slik at forutsetningene for FoU-basert vekst blir like i alle landsdeler. Mulige tiltak er ekstraordinære landsdelsrelevante virkemidler tilknyttet regionale forskningsfond, relevante forskningsprogram og utflytting av flere nasjonale oppgaver.

Flere av fylkesplanens innsatsområder samt punkter vedrørende bidrag fra nasjonalt nivå berører spørsmål tilknyttet landsdelens del av total FoU-innsats. Selv om Norges Forskningsråd som ledd i arbeidet med styrking av kontakten mellom sentralt og regionale nivåer har etablert tilstedeværelse i Tromsø er det en fortsatt strategi at regionalt nivå må få større råderett over virkemiddelinnsetningen. Påvirkning for å øke landsdelens faktiske og relative FOU-andel må ha høy prioritet.

¹ Effekutvalget i NOU 2004:2 *Effekt og effektivitet*.

Det er i juni 2004 inngått samarbeidsavtale mellom høgskolene i fylket og Troms fylkeskommune. Avtalen skal blant annet

- Bidra til å realisere overordnet mål i fylkesplan for Troms 2004 – 2007 om at ”konkurransedyktige utdannings-, forsknings- og utviklingsmiljøer skal videreutvikles.”
- Bidra til kompetansemobilisering, og være pådriver i å etablere strukturer for kompetanseutvikling som tjener samfunnslivet i Troms.
- Bidra til å fremme saker av felles interesse overfor nasjonalt politisk nivå, myndigheter og institusjoner som forvalter virkemidler innenfor FoU-feltet, gjennom felles politisk påvirkning og dialog med nasjonalt nivå.

Samarbeidsområdene er tematisk konsentrert rundt næringsutvikling, kultur samt yrkes- og fagopplæring.

Regional kompetanseinfrastruktur - status

I utviklingen av en kompetansebærende infrastruktur skal fylkeskommunen bistå i arbeidet med å koble ulike aktører sammen i ulike forum for regional kompetansemobilisering, og være pådriver i etablering av relevante kompetansestrukturer. Utfordringene er i perioden møtt blant annet gjennom større, overbyggende satsinger som ”Bredbåndsfylket Troms”, ”Verdiskapning 2010”, ²MOBI-satsingene næringsrettet høgskolesatsing (nHS), prosjektet ”Kompetansesamfunnet Troms” samt ”Aksjonsprogrammet”, et program finansert av Troms fylkeskommune og et strategisk samarbeid mellom Universitetet i Tromsø, Troms fylkeskommune, NORUT-gruppen og Norinnova.

I tillegg er fylkeskommunen involvert i etablering og utvikling av regionalt forankrede miljøer for kompetansemekling og kobling opp mot ulike FoU-miljøer og høyere utdanningsinstitusjoner ved næringshager, Midt i Norden (MIN), GNIST- programmet, studiesentrene i fylket, Utviklingssenteret, Kunnskapsparkene på Finnsnes og i Harstad, utvikling av et Studiesenter i Nord-Troms samt støtte til ulike arrangementer, seminarer, konferanser og lokale kompetansemiljøer.

Fylkeskommunen er også forvaltningsaktør på de næringsrettede kompensasjonsmidlene (RDA-midlene). Rammen her er for 2005 på om lag 142 millioner kroner. Rammen fordeles etter handlingsplan med basis i fylkesplanens innsatsområder. Programstyret for næringsrettede utviklingstiltak i Troms har gitt midler til prosjekter som Rådgiverseminar, Ungt entreprenørskap, kurs i praktisk logistikk, utviklingsprogram for bygg- og anleggsbransjen i Nord-Norge og Harald Hårfagre.

Programstyret for næringsrettede utviklingstiltak i Troms fattet i mai 2005 vedtak om at det skal settes av inntil 20 millioner kroner til et eget innovasjonsfond. Det etableres et interimsstyre som skal utarbeide program, organisering og støttekriterier for innovasjonsfondet innen 1. september 2005. Programmet for bruk av innovasjonsfondet skal være ihht handlingsplanen for næringsrettede utviklingstiltak, Troms 2005.

Tromsø og Nord-Norge har spisskompetanse og et marint ressursgrunnlag som gir økt utnyttelse av disse innenfor nisjer som marin bioteknologi et stort potensial. I forhold til de forskningsmessige hovedområder som nevnes på fylkesplanens side 12 er det i bidrag fra nasjonalt nivå fokusert på blant annet nye oppdrettsarter og marin bioteknologi. På begge

² Mobilisering for FoU-relatert innovasjon - MOBI

disse områdene er det finansiert forsknings- og utviklingsoppgaver til Tromsø gjennom torskesatsingen³, MABIT-programmet og bidrag til etablering av infrastruktur for kartlegging og utnyttelse av marinbiologisk materiale i en marin biobank (Marbank/Marbio⁴).

Hva gjelder fylkesplanens strategier tilknyttet høyere utdanning bør disse ligge fast ut planperioden. Satsing på gode rammebetingelser for universitet og høyskoler, grunnforskningen ved Uitø samt en ytterligere satsing på realfaglig og teknologisk utdanning ved fylkets utdanningsinstitusjoner er viktig for videre utvikling og konkurransevne. Videre satsing på fylkets desentraliserte etter- og videreutdanningstilbud må fortsatt prioriteres.

Odontologistudiet i Tromsø er nå realisert. Statlig finansiering er gitt, tilbudet bygges⁵ ut med studiestart for de 13 første studentene fra høsten 2004.

3.4 Forutsetninger for regionalt forankret kompetanseutvikling

Prosjektet ”*Kompetansesamfunnet Troms – nye samspillsformer i utvikling mellom FoU-miljøer, næringsliv og forvaltning*” har vært organisert som et samarbeid mellom Tromsø kommune, Troms fylkeskommune, Utdanningsdirektøren i Troms og regionrådene for Nord-Troms, Midt-Troms, Indre Sør-Troms, Sør-Troms og Balsfjord-Karlsøy-Tromsø-regionen.

Prosjektet har søkt å etablere oversikt, synliggjøre utfordringer og konkretisere muligheter i et til dels uoversiktlig og komplekst kompetansemarked, og har hatt som overordnet målsetning å knytte FoU- og utdanningsmiljøer opp mot regionalt arbeidsliv og forvaltning og slik medvirke til kompetansebygging og verdiskaping.

Prosjektresultater spores i form av nettverks- og arenabygging, både ute i regionene og mellom regioner, kunnskapsmiljøer og forvaltning. Prosjektet har adressert utfordringer til kunnskapsmiljøer, næringsliv og forvaltning gjennom rapporter og seminarer og på ulike måter søkt å støtte oppunder regionale initiativ og kompetansesatsinger.

Nord-Troms og Midt-Troms har i kjølvannet av prosjektet fått hver sin pilot i lufta: Vett@uvett i Nord-Troms (oppstart 2002) og Forskningsdagene i Midt-Troms (oppstart 2003) – to ulike men regionalt tilpassete modeller for arenabygging og samspill mellom kunnskapsmiljøer og regionalt næringsliv og forvaltning. Næringshager og regionråd har tatt på seg arrangementsansvar og etablert ”regionaliserte forskningsdager” som konsept og del av den årlige satsingen til Norges Forskningsråd.

I 2004 var temaet ”innovasjon og nyskaping” – med lokale og regionale utfordringer som utgangspunkt for programdesign og påkopling fra kunnskaps- og utviklingsmiljøer. Både Nord-Troms og Midt-Troms har klare nærings- og utviklingsprofiler. De har også en bevisst programprofil for å involvere skoler og legge til rette for barn og unges deltakelse. Samlet deltok mer enn 3000 personer under de to arrangementene.

³ Fullskala torskeavl på Kraknes igangsatt 2005.

⁴ Marbank er en marin biobank som skal registrere, preparere og lagre innsamlet materiale. Marbio er et analyselaboratorium som skal analysere ulike bioaktiviteter i ekstrakter fra Marbank. Arbeidet skjer i samarbeid med UiTø.

⁵ TANN-bygget, som skal romme lokalene for tannlegestudiet, spesialistutdanningen og kompetansesenteret er påbegynt og vil stå ferdig i slutten av 2006.

Rapporten fra prosjektet ”Utfordringer for kompetansesamfunnet Troms” er tilgjengelig på fylkeskommunens nettside.

Det må skapes større økonomiske ringvirkninger av FoU-arbeid i landsdelen. FoU-miljøets egen evne til innovasjoner og til kommersialisering av forskningsresultater er sammen med samarbeid mellom næringsliv, kompetanseinstitusjoner og offentlige myndigheter viktig for å sikre næringsmessig uttelling av regionens kunnskapsressurser.

Troms fylkeskommune står sammen med UiTø, Norut Gruppen og NorInnova for finansieringen av prosjektet ”Samarbeid FoU-næringsliv”. Prosjektet har blant annet som formål å utvikle samarbeidet og koordinere tiltak mellom universitetet, FoU-miljø, næringslivet, samt styrke samarbeidet med fylkeskommunene/kommunene i landsdelen som lokale og regionale utviklingsaktører. Det skal utvikles nye prosjekter og regionale programmer som styrker den næringsrettede FoU-innsatsen og som utnytter synergieffekter på tvers av fagmiljøene lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

I gjeldende fylkesplan fokuseres det på forutsetninger for at regionalt forankret forskning og utvikling kan gi økt verdiskapning og sysselsettingseffekt. Fylkesplanens definerte innsatsområder har en rekke strategier for dette. Tiltakene som er skissert over er eksempler på aktiviteter som tar sted i og på tvers av regionene i fylket som del av konkretisering og operasjonalisering av innsatsområdene.

Fylkesrådet vil for øvrig vise til det politiske arbeidet som fylkesrådet er engasjert i med hensyn til å føre mer makt og myndighet tilbake til landsdelen. Fylkesrådet har blant annet merket seg at Regionaliseringsutvalget⁶ har gått inn for å tillegge regionalt folkevalgt organ virkemidler som vil gi sterkere forutsetninger for regionalt forankret kompetanseutvikling enn det som er i dag.

I arbeidet med oppfølging av krav til bidrag fra nasjonalt nivå er det ønskelig å fokusere på Stortingsmelding nr. 19 (2004-2005) – ”*Marin næringsutvikling – den blå åker*”, hvor regjeringen foreslår å etablere et holdingselskap for den næringsrettede FoU-virksomhetene innen marin sektor. Holdingselskapet skal ha hovedkontor i Tromsø, samt datterselskap i Bergen og i Ås.

Det forutsettes at faglige satsinger på dagens lokaliseringer opprettholdes og videreutvikles. Statsministeren har uttalt at denne organiseringen i sammen med de nye forskningsmiljøene ved Norges fiskerihøgskole skal bidra til ytterligere å styrke Tromsø sin posisjon innen marin forskning.

Fylkesrådet mener videre at Norges forskningsråd må bidra til å finansiere de regionale forskningsdagene.

Fylkesrådet konkluderer med at innsatsområdene og bidrag fra nasjonalt nivå må følges opp også i siste del av fylkesplanperioden.

⁶ Hvem skal styre i nord? Regionaliseringsutvalgets rapport til fylkesrådet 15. juni 2004

3.5 Videregående opplæring – utfordringer mht arbeidsmarkedsutvikling

Fylkesrådet vil legge til rette for de videregående skolenes rolle som utviklingsaktører i regionene, særlig i distrikts-Troms. Her blir det avgjørende å sikre et utdanningstilbud ved den enkelte skole både i bredde og dybde. Det er ønskelig at det videregående skoletilbudet i Troms legger til rette for å dekke regionens arbeidskraftsbehov samtidig som søkerens ønsker og behov ivaretas.

Alle videregående skoler knyttes opp mot bredbånd gjennom Bredbåndsfylket Troms. Bruk av IKT i skolen har økt, og en satsing mot at alle elever skal ha tilgang til egen bærbar PC, betinger en stor nok båndbredde. I 2004 fikk alle lærere tilgang til egen PC, dette er et ledd i å øke bruken av ny teknologi i alle fag. Bredbånd gjør det også mulig å gi nye tilbud til elever gjennom konseptet Distribuerte klasser.

For å kunne gi et så bredt tilbud som mulig (også i små fag med liten søkning), samtidig som eleven skal kunne bo hjemme, har man utviklet et opplæringstilbud som benytter seg av blant annet lyd/bilde og nettstøttet opplæring. Dette kalles "Distribuerte opplæring/klasser" og omfatter også et samarbeid med lokal bedrift og lokal videregående skole.

De lokale bedrifter stiller opplæringsplass i de praktiske fag til disposisjon, den videregående skolen gir tilbud i allmennfagene og stiller grupperom til disposisjon, og gir teoretisk opplæring i yrkesfagene. Skolen kan ha elever spredt ut over hele fylket, og har ansvaret for oppfølging og koordinering. I dag gis det tilbud innen rørfag fra Bardufoss videregående skole og transportfag fra Finnfjordbotn videregående skole, men tilbudene vil bli utvidet etter hvert som behovet melder seg.

Fylkeskommunen delfinansierer prosjektet "Landsdelbaserte læremidler", som har som formål å utvikle læremidler i skolen som styrke barn og unges identitet og tilhørighet til landsdelen ved å utvikle undervisningsmaterieell i grunnskole og videregående skole med et regionalt perspektiv. Målet er å styrke unge menneskers identitet og tilhørighet til sitt bosted og motivere til nyskaping, entreprenørskap og bosetting i landsdelen.

Programstyret for næringsrettede utviklingstiltak i Troms har bevilget inntil 30 millioner kroner til et lærlingfond. Det skal etableres et Interimsstyre som utarbeider fondets organisering, retningslinjer og endelig kostnadsramme. Program for bruk av Lærlingfondet skal være ihht handlingsplan for næringsrettede utviklingstiltak, Troms 2005. Tiltaket representerer et betydelig løft for lærlingordningen i Troms.

Realfagsrekruttering

I Nord-Norge som i landet for øvrig er rekrutteringen til yrker som krever realfagskompetanse for lav. I tillegg er det viktig at ungdom gis kjennskap til næringslivsstrukturen i egen region, og til de jobbmuligheter som ligger i utradisjonelle yrkesvalg.

Ulike tiltak gjøres rundt omkring på de forskjellige videregående skolene i fylket angående rekruttering og styrking av realfagene:

- Rådgiverorientering om krav til realfag v/høgere utdanninger
- Fagekkskursjoner – (VK kurs i KJ/BIO/FYS har faste besøk på fakultetene på UiTø ofte med innlagt laboratorie arbeid.)

- Egne temadager/matematikk prosjekter
- Differensiering – tilpasset tilbud til både svake og sterke elever
- Deltakelse i nasjonale konkurranser ("Abelkonkurransen", "Minerva – jenter og matematikk", "Datalos v/NTNU")

Realfagskonferansene i regi av UiTø og NHO, Vett@uvett uka i Nord-Troms, Forskningsdagene i Midt-Troms, Yrkes- og utdanningsmessa i Midt-Troms er andre eksempler på bevisstgjøringsarbeid rettet mot ungdom som fylkeskommunen satser ressurser på.

Entreprenørskap og innovasjon

For å styrke og videreutvikle et godt livsgrunnlag, er vi avhengige av skaperkraft og nytenkning, entreprenørskap og innovasjon. Det er derfor et overordnet mål for fylkesrådet i Troms å legge til rette for en helhetlig og godt forankret entreprenørskapssatsing, som ledd i fylkets næringsutvikling og regionale utvikling.⁷

Ungt entreprenørskap skal være en aktiv aktør i utviklingen av entreprenørskap i Troms. Det er viktig å bidra til å styrke og videreutvikle denne satsingen for å oppnå en sterkere kultur for entreprenørskap i hele Troms. Ungt entreprenørskap vil ha en sentral rolle innen videreutvikling av entreprenørskapssatsing i fylket, denne satsingen må også sees i et helhetlig perspektiv.

I denne sammenheng vil fylkesrådet ta initiativ til å igangsette en større satsing på entreprenørskap i Troms som omhandler et helhetlig løp fra skole til ung etablerer. Dette i samarbeid med flere aktører på området, blant annet Ungt entreprenørskap, Innovasjon Norge, næringshager/veksthus, Forskningsparker, Kunnskapsparker og kommuner.

Gjennom regjeringens strategiplan for satsing på entreprenørskap vil Troms fylkeskommune satse på etablering av et Gründersenter i Troms som vil ivareta helhetsløpet i strategisatsingen for å ivareta gründere i Troms. Det er viktig at elever som har deltatt i Ungt entreprenørskap og som fortsetter med høyere utdanning, også etter endt høyere utdanning, følges opp for med det mål å sikre at flere benytter sin kunnskap til bedriftsetableringer i fylket og landsdelen.

3.5.1 Arbeidsmarkedsutvikling og arbeidskraftsbehov

Det var i gjennomsnitt registrert 2968 personer helt arbeidsledige i fylket i 2004, hvilket utgjør 3,6 % av arbeidsstyrken. I landet som helhet var ledigheten i snitt 3,9 %. Ledigheten i Troms økte med 7 % fra 2003 til 2004. Det var i 2004 en nedgang i ledigheten innenfor industri og bygg og anlegg. Samtidig økte ledigheten innenfor helse, pleie og omsorg, administrativt og humanistisk arbeid og servicearbeid. Troms er et fylke preget av stor offentlig sektor og relativt lite industri. Mens bedringen i arbeidsmarkedet innenfor bygg og anlegg, naturvitenskapelige yrker og industri ga nedgang i ledigheten i landet, får dette mindre effekt i Troms hvor over halvparten av arbeidstakere er sysselsatt i offentlig og privat tjenesteyting. Effektivisering, omstilling og nedbemanning i offentlig sektor får stor betydning i Troms, og i 2004 bidro det til økt ledighet blant kvinner spesielt. Utviklingen pr.

⁷ Det vises i denne sammenheng til regjeringens innovasjonssatsing "Fra ide til verdi" der entreprenørskap er et viktig satsingsområde, samt regjeringens plan for entreprenørskap i utdanningen "Se mulighetene og gjør noe med dem".

1. kvartal 2005 viser et stabilt arbeidsmarked. Antallet ledige øker noe, men det gjør også tilgangen på ledige stillinger.

Det er fortsatt ledighet blant omsorgsarbeidere og hjelpepleiere samt annet pleie og omsorgspersonale, men etterspørselen etter disse gruppene øker. Sykepleiere er fremdeles det mest etterspurte yrket i fylket. Det er så langt i 2005 færre ledige innenfor IKT-yrker, en utvikling som har vært i landet som helhet siden starten av 2004. Ledigheten innenfor pleie og omsorg forventes å være midlertidig. På kortere sikt fordi etterspørselen etter arbeidskraft fra kommunal sektor forventes å ta seg opp. På lengre sikt fordi antallet eldre og dermed behovet for helsearbeidere vil øke i fremtiden.

Rekruttering til yrkesfag

Det har i samarbeid med et tilsvarende nasjonalt prosjekt vært gjennomført et 2-årig prosjekt for å bedre søkningen til helse- og sosialfagene. Prosjektet ble avsluttet i løpet av 2004, og har gitt gode resultater. Søkningen til nevnte fag har tatt seg opp, og rekrutteringen til disse fagene er nå tilfredsstillende.

Søknaden til læreplasser, deriblant til tradisjonelle håndverksfag har økt med vel 28% i perioden 2003-2005. Det er satt sterkt fokus⁸ på kvalitetssikring av lærlingeordningen og det arbeides tett mot opplæringskontorene med rekruttering av lærebedrifter og kvalitetssikring av den fagopplæringen som skjer i bedrift.

Det registreres en synkende søkning til tilbud innenfor primærnæringene. Dette gjelder både fiskerifag og landbruksfag. Det må vurderes å sette i gang et tilsvarende prosjekt som det for helsefagene, for å få opp søkningen til disse fagene.

Gjennom omfattende satsing på samisk språkopplæring, også ved bruk av fjernundervisning, får alle som ønsker det samisk som språk ved våre videregående skoler. Det er igangsatt et større prosjekt for integrasjon av samisk kulturkompetanse i ulike basisfag, som valgfag og som studieretningsfag.

Etter behandlingen av St.meld. nr 30 (2003-2004) *Kultur for læring*, forutsettes det at Stortinget skal bevilge 3,2 milliarder kroner til den nasjonale satsingen ”Kunnskapsløftet” fram til og med 2008. Mange av satsingsområdene i den nasjonale kompetansestrategien, som yrkesveiledning og kvalitetssikring i opplæringen, vil kunne gi styrket satsing på flere innsatsområder i handlingsplanen i Troms.

Fylkesrådet nedsatte i mai 2004 et kompetanseutvalg med mandat

- Å drøfte tiltak som kan bidra til å øke den samlede kompetanse på alle nivå i Nord-Norge.
- Å revidere gjeldende handlingsplaner for videregående opplæring i Troms fram mot år 2009.
- Fremme forslag som vil tilfredsstillere næringslivets behov for kvalifisert arbeidskraft.
- Fremme forslag om ny struktur og fordeling av elevplasser.
- Vurdere nye og fleksible opplæringsmetoder og bruk av ny teknologi i opplæringen.

⁸ Etter vedtak fra yrkesopplæringsnemda stilles det nå krav til gjennomgått kurs for faglige ledere for de godkjennes permanent. Det er også utviklet et høgskolestudium for fagopplæringstilsatte, som nesten alle ansatte ved fagopplæringskontoret har gjennomført for å styrke veilednings-, vurderings- og tilsynskompetanse. Dette søkes utviklet til et tilbud for ansatte i lærebedrifter som jobber med lærlinger.

- Komme med forslag til hvordan videregående opplæring skal medvirke til regional utvikling og bli en viktig aktør i det nye kompetansesamfunnet.

Kompetanseutvalget la fram sin rapport for fylkesrådet i Troms i april 2005.

Realkompetansevurdering i Troms

Utdanningsetaten har etablert to servicesenter som har ansvaret for arbeidet med realkompetansevurdering og veiledning av voksne som søker opplæring. Servicesentrene er lagt til OPUS Tromsø og OPUS Harstad, mens det er lærere i de videregående skolene som utfører selve realkompetansevurderingen. I Troms ble det utført 370 realkompetansevurderinger i 2004 og totalt har ca 1.700 personer fått sin realkompetanse vurdert siden ordningen kom i stand i 2000. Hovedvekten av vurderingene er gjort opp mot helse- og sosialfagene. I Troms gis i dag tilbud om realkompetansevurdering til alle voksne med lovfestet rett til og ønske om dette.

Studieverksted

Kompetansereformen har gitt større etterspørsel etter utdanning generelt og en etterspørsel som blir mer og mer preget av mange fagområder og få etterspørrere pr fag. Voksnes rett til utdanning innebærer en rett til et tilpasset opplegg i tid og rom, og en individuell rett til et tilpasset opplegg i forhold til realkompetanse og livssituasjon forøvrig. I tillegg har voksne rett til en opplæring i samsvar med den sluttkompetansen de selv ønsker, og de har derfor rett til å få et tilbud knyttet til sitt "førsteønske".

For å imøtekomme fylkeskommunens forpliktelser, og som et svar på noen av de utfordringer som er knyttet til voksnes rett, er studieverksted etablert som hovedmodell for voksenopplæring innen yrkesfaglige studieretninger i Troms. Studieverkstedet er konkret en fysisk møteplass for voksne under opplæring der man har tilgang på PC, litteratur og studieveileder. OPUS har ansvaret for det fysiske rom, samt koordinering og studieveiledning, mens det er de videregående skolene som har det faglige ansvaret.

Det er inngått samarbeidsavtale mellom Nordborg videregående skole og Troms fylkeskommune. Avtalen omhandler blant annet samarbeid om eksamen, sensur samt gjensidig informasjon tilknyttet utdanningstilbudet ved Nordborg vgs.

Finnfjordbotn videregående skole har igangsatt arbeid med å utvikle et internasjonalt skoletilbud (IB-linje) innenfor videregående opplæring som kvalifiserer for studier nasjonalt og internasjonalt, kan sikre velkvalifisert rekruttering til nordnorsk næringsliv og utvikle samarbeid skole-næringsliv⁹.

⁹ Det er over kompensasjonsmidlene for bortfall av differensiert arbeidsgiveravgift (RDA-midlene) gitt tilsagn om tilskudd på inntil kroner 875.000 til prosjektet.

4 NÆRINGSUTVIKLING

Fylkesplanens mål for næringsutvikling er å tilrettelegge for et utviklingsorientert, nyskapende og konkurransedyktig næringsliv. Fylkesplanen trekker opp strategiske satsningsområder for næringsutvikling i planperioden, som følges opp gjennom 4-årig regionalt utviklingsprogram. Prioriteringer og ressursfordeling gjøres i årlige regionale utviklingsprogram.

Fylkesplanens første to-årsperiode kan kort oppsummeres med fortsatt strukturelle endringer både i næringsliv, tilretteleggende offentlig sektor og FoU-miljø. Dette forsterker de utviklingstrekk som ble skissert i forarbeidene til fylkesplanen og som danner grunnlaget for de skisserte mål og innsatsområder.

Fylkeskommunen har i rollen som regional utviklingsaktør behov for virkemidler til oppfølging og utvikling av det regionale handlingsrommet. Investeringer i næringsrettet infrastruktur er økonomisk krevende og det er mangel på oppfølging av statlige virkemidler. Manglende statlig finansiering på næringsrettet infrastruktur kan føre til negative omstruktureringer i eksisterende næringer spesielt, og manglende tilrettelegging for utvikling av ny næringsvirksomhet. Iverksetting av tiltakene og prosessene som krever både myke og harde investeringer må intensiveres i siste del av planperioden. Kunnskapsamfunnet, kobling næringsliv – forskning – skole vurderes som en viktig forutsetning for utvikling av kompetansesamfunnet Troms.

4.1 Generelle rammebetingelser og virkemidler rettet mot næringslivet

I planperiodens siste del blir det fortsatt viktig å møte regionale utfordringer med lokale løsninger og kompetanse. En videreutvikling av det regionale partnerskapet blir viktig for å utnytte det regionale handlingsrommet. Samtidig må det stilles krav om statlig medvirkning ved større oppgaver eksempelvis innen infrastruktur som er en forutsetning for næringsutvikling. I planperioden vil det være en fortsatt prioritering av marine næringer og energisektoren.

4.1.1 Næringsrettede utviklingstiltak

Den regionale differensierte arbeidsgiveravgiften falt bort fra 1 januar 2004. Fram til 2007 skjer det en gradvis opptrapping av arbeidsgiveravgift, samtidig som det er innført kompensasjonsordninger gjennom næringsrettede utviklingstiltak, etablering av en nasjonal transportstøtteordning og bruk av bagatellmessig støtte for avkorting av økningen i arbeidsgiveravgift.

Målet med de næringsrettede utviklingstiltak er å få til en særskilt næringsrettet innsats i berørte områder. Midlene skal gå til tiltak som kan gi varige, positive effekter. I Troms har det blitt utarbeidet en handlingsplan i samarbeid med næringslivet, kommunene, FoU-miljøer og utdanningsinstitusjonene med fokus på 4 programområder: *Kompetanse, Innovasjon og nyskaping, regionbygging og fysisk infrastruktur.*

Bruken av midlene til næringsrettede utviklingstiltak har en sterk kobling til fylkesplanen da handlingsplanen tar utgangspunkt i strategiene i fylkesplanen. Oppfølging av fylkesplanens innsatsområder skjer dermed også gjennom denne ordningen. F.eks. har utbygging av bredbåndsinfrastrukturen i regi av Bredbåndsfylket Troms AS vært delfinansiert gjennom midlene til næringsrettede utviklingstiltak. Det samme er kartlegging av tilbud og etterspørsel innenfor kompetanseområdet hos bransjer og utdanningsinstitusjoner. Det foregår også en stor satsning på kompetanseheving gjennom ordningen da 45 % av midlene er avsatt til dette formålet.

4.1.2 Tiltakssonen

Tiltakssonen for Finnmark og Nord-Troms ble etablert våren 1990 etter forslag fremsatt av Syse-regjeringen i St.prp. nr. 64 (1989-1990) *Tiltakssone i Finnmark og Nord-Troms*. Begrunnelsen for etableringen av tiltakssonen var de negative utviklingstrekkene i folketall og næringsliv på slutten av 1980-tallet. Regionen hadde hatt nedgang i folketall hvert år på 1980-tallet på grunn av høy utflytting, liten innflytting og reduksjon i fødselstallene. Ved etableringen av tiltakssonen ble det lagt vekt på at sonen skulle ha generelle virkemidler. Videre ble det lagt vekt på at virkemidlene skulle være av langsiktig karakter, slik at en hadde forutsigbarhet og stabile rammevilkår for næringsutvikling og bosetting.

I løpet av perioden tiltakssonen har eksistert har det vært visse justeringer av virkemidlene. I 2005 er tiltakene:

- Fritak for arbeidsgiveravgift
- Nedskrivning av studielån med inntil ti prosent av opprinnelig lånegrunnlag, avgrenset oppad til kr. 25.000 per år
- Fritak for el-avgift på forbruk
- Reduksjon i personbeskatningen
- Økt barnetrygd gjennom det såkalte "Finnmarkstillegget"
- Lønnstilskudd til forskolelærere

Ordningene utgjør til sammen om lag 2,5 milliarder kroner i året.

Ordningen med tiltakssonen har vært evaluert flere ganger – sist gang av Møreforsking i 2002. Det ble konkludert med at virkemidlene hadde gitt planlagt effekt, og at ordningen måtte videreføres og styrkes slik at det i enda større grad kan skapes nye arbeidsplasser og økning i folketallet.

Denne evalueringen ble fulgt opp av en egen Stortingsmelding om tiltakssonen - St. meld. nr 8 (2003-2004) *"Rikt mangfold i nord. Om tiltakssonen for Finnmark og Nord-Troms"*. Konklusjonene fra meldingen er at utfordringene fortsatt er store i tiltakssonen, og at regjeringen derfor vil fortsette å bidra med en ekstraordinær innsats i tiltakssonen, i tillegg til ordinære distriktspolitiske virkemidler og annen innsats på ulike politikkområder.

4.1.3 Distriktpolitiske virkemiddelordninger

Distriktsstøtte innenfor EU har andre dimensjoner enn de virkemidler som er tilgjengelig overfor distrikts-Norge. I EU er slik støtte knyttet både til infrastrukturtiltak og til investeringsstøtte direkte rettet mot bedriftene.

I forbindelse med utvikling av EUs nye regionalpolitikk skal det fra 1. januar 2007 foreligge nye ordninger for blant annet distriktpolitiske virkemidler. Disse vil ha konsekvenser også for utformingen av de distriktpolitiske virkemiddelordninger i Norge. Norge har i samarbeid med de andre nordiske landene gitt innspill i forhold til en egen distriktpolitisk region, en såkalt "arktisk sone". I denne sammenhengen er det viktig for næringslivet i landsdelen at ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift gjeninnføres fra 2007. En videreføring av tiltakssonen etter 2007 er viktig for rekruttering av kompetansesarbeidskraft og økt bostabilitet i sonen.

I planperioden vil det fortsatt være politisk fokus på disse utfordringene og et utstrakt samarbeid med de andre nordlige fylkene. Det er derfor viktig at det blir satt mer fokus på generelle rammebetingelser og distriktsvirkemidlene.

I forhold til støtteordninger er Sametingets virkeområde for Samisk utviklingsfond (SUF) med virkning fra 1. januar 2005 utvidet i Troms til også å gjelde Lyngen kommune, hele Lavangen og Skånland kommuner og deler av Sørreisa og Gratangen kommuner. Dette gir nye muligheter, men fortsatt er betydelige områder utenfor virkeområdet.

4.1.4 Internasjonale rammevilkår og samarbeidstiltak

Et felles nordnorsk regionkontor i Brussel realisert, foreløpig som et nordnorsk partnerskapsprosjekt med fylkeskommunene i føringen. Dette gjør at muligheten for kunnskapsoppbygging og innsikt i prosessene i EU på et tidlig stadium forhåpentligvis blir bedre.

Fylkeskommunen er også blitt medlem i europeiske fora for regionalpolitiske myndigheter som AER og CPMR. Dette er politiske "verksteder" for ivaretagelse av regionalpolitiske interesser i Europa, som igjen kan forankre seg i konkrete samarbeidstiltak mellom faglige regionale myndighetsnivåer.

Vektleggingen av nordområdene, så vel ressursmessig som utenrikspolitisk, synes å være økende også nasjonalt. Fremleggningen av Stortingsmelding nr 30 (2004-2005) "*Muligheter og utfordringer i nord*" er et uttrykk for dette. Med økt aktivitet rundt nordområdespørsmål vil det sannsynligvis bli av desto større viktighet å opprettholde strategiske regionnettverk som Barents- og Nordkalottsamarbeidet. Fylkesrådet vil for øvrig vise til fylkestingets uttalelse i sak 31/05.

Gjennom Nordkalottrådet prøver man å gjøre sin innflytelse gjeldende på EUs regionalpolitikk for neste budsjettperiode 2007-2013 ved å understreke viktigheten av å opprettholde de regionalpolitiske virkemidler på Nordkalotten ("Arktisk sone"). Det er viktig for Nord-Norge å delta i dette da vår adgang til å bruke regionalpolitiske virkemidler i stor

grad blir påvirket av våre forpliktelser i EØS-samarbeidet (Jf. bortfall av differensiert arbeidsgiveravgift). Påvirkning av EUs regionalpolitikk kan vi kun gjøre i allianse med parter innenfor EU.

Fortsatt fokus på å stimulere bedriftssamarbeid over landegrensene og til utforskning av nye markedsmuligheter er meget viktig for å kunne opprettholde et visst mangfold i bedriftsstrukturen og en bredest mulig regional næringslivskompetanse. Som regionalt utviklingsorgan må fylkeskommunen bidra til dette.

Gjennom Interreg-programmene har man en arena for å stimulere til bedriftssamarbeid over landegrensene, men også direkte gjennom egne regionalpolitiske virkemidler (RUP). Russland er selvsagt et meget interessant område, både i kraft av sin relative nærhet og at utviklingen her går med stormskritt i retning av en normal markedsøkonomi. Gjennom EØS-avtalen er nå ytterligere 10 nye EU-medlemsland blitt del i vårt felles "hjemmemarked" (EØS) i Europa. Det åpner for nye interessante muligheter ikke bare for handel men også for deltakelse i utbyggings- og utviklingstiltak (Cohesion-fondet). I tillegg bør en ha oppmerksomhet mot Balkan-land som aspirerer til å bli EU-medlemmer. Fylkeskommunen bistår aktivt i å fremme internasjonalisering.

Forsknings- og utdanningsinstitusjoner har gjennom programmet forsterket sitt samarbeidsnettverk innen Nordkalotten og Barentsregionen gjennom konkrete samarbeidsprosjekter, særlig innen anvendelse av IKT. Samarbeid om turismeutvikling har fått et sterkere grenseoverskridende preg. Infrastrukturforhold er også et naturlig samarbeidsområde, og gjennom programmet har man bl.a. fått satt i gang forsøksdrift av flyrute mellom Luleå og Tromsø. Dette kan gi grunnlag for et permanent korresponderende flyrutenett innen hele Barentsregionen.

4.2 Landbruk

Landbruk har stor betydning for bosetting i mange av kommunene i Troms. Bruken varierer fra større enheter som driver landbruk som eneyrke til de som driver landbruk i kombinasjon med annen næringsvirksomhet. Landbruksnæringen med avledet virksomhet utgjør 5,1% av total sysselsetting i fylket. Målt i verdiskaping har melkeproduksjon basert på storfe størst betydning i Troms, fulgt av sau og geit. Innen grønnsaksproduksjon har man et livskraftig potetmiljø som leverer til sorterings og videreforedlingsanlegg på Silsand.

I Troms er det flere store næringsmiddelindustrielle eid av landbrukssamvirket, som også benytter råstoff fra nabofylkene i sin produksjon. I tillegg er det flere mindre selskap som driver næringsmiddelproduksjon basert på lokale råvarer.

Høsten 2004 utarbeidet Fylkesmannen i Troms, landbruksavdelingen (FMLA) i samarbeid mellom næringsorganisasjonene, fylkeskommunen, KS og Innovasjon Norge en regional strategi for landbruksbasert næringsutvikling tilpasset de utfordringer og muligheter som er spesielt viktige i Troms - "*Strategier for landbruksrelatert Næringsutvikling i Troms 2005-2008*". Strategien legger føringer på bruk av de regionale BU-midlene som skal forvaltes i Troms og er i samsvar med gjeldende innsatsområder i fylkesplanen. Fylkesrådet ser det derfor ikke som nødvendig å revidere landbrukskapitlet ved mellomrevisjon av fylkesplanen.

I dag havner en stor andel av forskningsmidlene i forskningsmiljø lokalisert i Sør-Norge. Dette bidrar til at den til landbruksrelaterte forskning på særegne problemstillinger for Nord-Norge er liten. Omfordeling av forskningsmidler er viktig, samtidig som det er viktig å vedlikeholde regional kompetanse i Nord-Norge.

4.3 Fiskeri- og havbruk

Rammebetingelser

Innledningsvis i gjeldende fylkesplan etterlyses kompensasjon til lokalsamfunn som følge av privatisering av rettighetene til fiskeressursene. I følge Stortingsmelding 19 (2004-2005) ”*Marin næringsutvikling - Den blå åker*”, er regjeringens målsetting å ”innføre en ressursrentebeskatning av norske fiskerier som stadfester fellesskapets eierskap til fiskeressursene”. Det er ikke signaler i meldingen om at denne skal tilflyte lokalsamfunnene. I forslag til ny akvakulturlov er det heller ikke åpning for innføring av arealavgift, men det er fortsatt åpning for vederlag ved utdeling av nye matfiskkonsesjoner for laks og ørret.

De fleste fiskeriene er adgangsbegrenset og reduserer i praksis muligheten for å omsette rettighetene mellom aktørene. Innføring av drifts- og strukturordninger åpner for at rettighetene konsentreres på færre hender ved at et fartøy kan disponere flere rettigheter. Innen torskefiskeriene er mulighet for salg av rettighet i stor grad begrenset til fylke/landsdel, mens den i de fleste andre fiskeri kan omsettes på landsbasis med avkorting av kvoten i enkelte tilfeller.

Grensene for hvor mange rettigheter den enkelte kan eie innen fiskeri- og havbruk har økt i perioden. I perioden er lovverk knyttet til leveringsforpliktelser til fiskefartøy gjennomgått og ny forskrift vedtatt. For å tilrettelegge for økt bruk av kystområdene til næringsvirksomhet og å koordinere aktivitetene er det gitt støtte til prosjekt for å koordinere arbeidet med kystsoneplanene innen regionene, eksempelvis Astafjordprosjektet, fase I som ble avsluttet i 2004.

I perioden er Fiskeridirektoratets regionkontor delegert vedtaksmyndighet innen fiskeriforvaltningen i større grad enn tidligere. Fylkeskommunene fikk for øvrig plass i Reguleringsrådet fra 2004. Kystorsk reguleringene har til formål å redusere beskatningspresset på de lokale ressurser ved at de større fartøyene ikke får drive fiske innerst i fjordene.

4.3.1 Fiskeressursene

De fleste kommersielt viktige fiskebestandene i Barentshavet er i god forfatning, med unntak av loddebestanden som er lav som følge av stort beskatningspress fra blant annet ungsild. I dag foregår et ikke ubetydelig russisk overfiske på torsk i Barentshavet. Det medfører at de norske torskekvotene blir lavere enn de kunne ha vært.

I de seinere år har det vært stor offentlig oppmerksomhet knyttet til mulig effekt oppdrettsanlegg har på lokale fiskebestander. Troms fylkeskommune har gitt støtte til et prosjekt som skulle se på effekten av etablering av et fiskeoppdrettsanlegg på lokale fiskebestander.

4.3.2 Fiskeflåten

Antall registrerte fiskefartøy er i perioden 2000 til 2003 redusert i Troms med nærmere 700 fartøy. Prosentvis reduksjon har vært større i Troms enn i de andre fylkene. Innen fylkets regioner har fordelingen av fartøy vært tilnærmet stabil.

Innen den konvensjonelle flåten har andelen deltakeravganger i fisket etter torsk i forhold til landet for øvrig vært stabilt for de minste fartøyene, mens det har vært en reduksjon for de større fartøyene. For de større fartøyene medfører strukturordningen at et fartøy kan disponere flere fartøykvoter og tas dette hensyn til blir reduksjonen i antall rettigheter i fylket mindre. Innen fylket har det vært mindre forskyvninger knyttet til lokalisering av fartøyene.

Fra fylkeskommunen er det gitt bidrag for å beholde fiskefartøy i fylket, støtte til fondet for mottaksstasjoner og til etablering av nye mottaksstasjoner for å legge forholdene til rette for styrking og videre utvikling av fiskeflåten i fylket. Det er gitt støtte til utvikling av kurs for kystskippereksamen delvis basert på Internett, for derved å gjøre det lettere for fiskere å få slik formell kompetanse.

Fylkestinget vedtok i desember 2004 igangsetting av arbeid for økt lokal kontroll over fiskeressursene i landsdelen. I dette ligger forarbeid knyttet til å etablere et regionalt, offentlig eid ressurselskap som skal eie og forvalte fiskekvoter i landsdelens interesse. Arbeidet bes gjort i samarbeid med Nordland og Finnmark fylkeskommuner. Saken ble fremmet på møtet i Landsdelsutvalget i mars 2005 og saken ble vedtatt oversendt til Landsdelsrådet for videre oppfølging.

4.3.3 Fiskeindustri

I perioden 2000 til 2003 har en økende andel av torsken som landes i fylket, blitt landet i midtfylket. Antall hvitfisk-anlegg er redusert med 3 i perioden til totalt 26. Totalt kvantum hvitfisk er tilnærmet konstant.

Utenlandske fartøyers landing av fisk i Troms er redusert betydelig. Dette som følge av at russiske fartøy i større grad fryser fangsten om bord og at fisken omlastes på havet eller at fartøyene leverer i andre land enn Norge. Fylkeskommunal støtte til mottaksstasjoner bidrar til å styrke råstoffgrunnet til industrien. Det er også gitt støtte til utvikling produktutvikling knyttet til tørrfisk produksjon.

4.3.4 Oppdrett

Nasjonalt regelverk for lokalisering av oppdrettskonsesjoner er nå endret slik at lokalt og regionalt politisk nivå har begrenset mulighet til å påvirke lokalisering av oppdrettsvirksomhet utover det som ligger i plan- og bygningsloven i samband med utforming av kystsoneplaner.

Innen laksenæringa har det vært en utvikling mot at matfiskselskapene har egne smoltanlegg hvor de produserer smolt til eget behov. Disse trenger ikke å ligge i Troms. Samtidig har det på landsbasis skjedd en utvikling mot færre og større smoltanlegg. Antall smoltanlegg i Troms i drift er redusert siden 2000. I perioden er det gitt støtte til forprosjekt knyttet til energiøkonomisering i settefiskeanlegg.

Siden 2000 har det vært flere store konkurser blant matfiskprodusentene av laks og ørret i fylket. Konsesjonene er fortsatt i drift, men det lokale eierskap til næringa er redusert ved at i hovedsak selskap med hovedkontor i Vesterålen eier og driver konsesjonene. Konsesjonene er gjerne lokalisert nært selskapenes andre anlegg og eksisterende infrastruktur.

Selv om antall matfiskprodusenter i fylket er redusert, disponerer gjerne de som er tilbake flere konsesjoner enn tidligere som følge av oppkjøp eller tildeling av nye. Nye regler for flytting (klarering) av ny lokalitet for matfiskproduksjon fra februar 2004 har bidratt til konsentrering av oppdrettsvirksomheten til enkelte områder. Slakting av laks og ørret produsert i Troms skjer i dag i økende grad utenfor fylket som følge av oppkjøp av konsesjonene eller andre årsaker som strengere krav til drift av anlegget.

Torskeoppdrett er fortsatt i en utviklingsfase i fylket og det er få aktører som har torsk i sjøen. Det er nå ingen kommersielle aktører innen steinbitoppdrett i fylket. Blåskjellnæringa sitt største problem nå er å finne markeder som kan ta i mot aktuelt volum og betale en regningssvarende pris. Fylkeskommunen har i samarbeid med Innovasjon Norge støttet prosjekt for utvikling av samarbeidet mellom oppdretterne samt prøveproduksjon av kokte skjell for derved å legge forholdene bedre til rette for oppdretterne.

4.4 Kombinasjonsnæringer

Nedgangen i antall sysselsatte tilknyttet primærnæringene fortsetter. Mulighetene for tradisjonelle kombinasjonsnæringer svekkes over tid, noe som rammer distriktene og som også i betydelig grad påvirker det materielle grunnlaget for samisk kultur. For Troms' vedkommende er dette ikke forsket på i særlig grad. Problemet ligger i nasjonale reguleringer og nasjonal politikk, samtidig som ungdom foretar andre livsvalg enn foreldregenerasjonen.

Bidrag til mottaksstasjoner tilrettelegger for fortsatt utøvelse av den tradisjonelle kombinasjonsnæringen jordbruk/fiske ved at fiske og levering kan foregå nær der den enkelte bor. Nye typer kombinasjoner har utviklet seg de seinere år som landbruk og turisme etc.

For samiske fiskerier og lokalsamfunn synes innføring av kvoteregime innen fiskeriene å ha negativ betydning. Her var fiske i kombinasjon med andre næringer viktig, men antall aktører som driver kombinasjonsfisket er redusert. Ut fra fiskerienes betydning for kyst og

fjordområdene i Troms bør tiltak for å legge forholdene bedre til rette for styrking av fiskerinæringen i disse områdene foretas, blant annet av hensyn til urbefolkningen.

4.5 Petroleum

I en global sammenheng er Norge en energistormakt og en betydelig fiskerinasjon. I tillegg er vi ledende internasjonalt når det gjelder maritime virksomheter, utbygging og drift av olje- og gassanlegg offshore og teknologi tilpasset arktisk kystklima og ikke minst miljø. Vi har alle forutsetninger for å være en av de viktigste aktørene for utviklingen i Barentshavet. Det er denne virkeligheten Norge må forholde seg til i Barentshavet, og som betyr at vi hele tiden må være aktiv for ikke bare å videreutvikle våre posisjoner, men også for å unngå at vår rolle blir svekket. Fylkesrådet vil her vise til fylkestingets sak 31/05 til Stortingsmelding nr 30 (2004-2005) hvor fylkestinget uttalte at "Norge må føre en offensiv linje i forhold til utviklingen og utnyttelsen av petroleumsressursene i Barentshavet".

En viktig premisse for å utløse næringspotensialet i petroleumsvirksomheten er at det legges til rette for oppbygging og styrking av utdanning og FoU-aktiviteter, samt utvikling og satsning på miljøteknologi og nedstrømsaktiviteter. Forholdene ligger godt til rette for at nordnorske miljøer skal kunne utvikle sterke konkurransefortrinn i utviklingen av petroleumsvirksomheten i nord. Kompetanse, erfaring og geografi, tilsier at kysten av Nord-Norge har meget gode forutsetninger for å bli et av de viktigste arbeidsplattformer for de internasjonale aktører som retter oppmerksomheten mot petroleumsvirksomhet i Barentshavet.

Utgangspunktet for Troms vil enda i lang tid være at petroleumsutvinning vil foregå utenfor kysten av nabofylkene. Ilandføring til Troms er ikke aktuelt. Leveranser av varer og tjenester til disse aktivitetene gir ingen umiddelbare avstandsfordeler. Dette medfører f.eks. at leveranser av fysiske entreprenørtjenester til utbyggingsoppdrag (som per i dag utgjør en stor del av leveransene til Snøhvit) ikke gir Troms-bedrifter noen umiddelbare fortrinn. Oppmerksomheten bør da rettes mot et bredere sett av tilbud som fylkets virksomheter er gode på, og som kan utvikles til bedrifter med marked i petroleumsindustrien med flere. Dette bør omfatte kompetanseområder som miljøovervåking, teknologi, leverandørindustri og industriutvikling, maritime operasjoner og landbasert infrastruktur.

I planperioden vil det fortsatt være fokus på innsatsområdene i fylkesplan for Troms 2004 – 2007.

Troms fylkeskommune har igangsatt en prosess med å utarbeide en egen strategiplan for petroleum – Petroplan for Troms. Planen vil være sterkt prosessrettet og handlingsorientert. Strategien skal utarbeides i samarbeid med partene i næringslivet og kompetansemiljø. De overordnede strategiene for planen er:

- **Industristrategi:** Sikre nordnorsk næringsliv en ledende rolle i det nye markedet.
- **Kompetansestrategi:** For å kunne føre an i viktige områder som teknologi og miljø.

- **Infrastrukturstrategi:** For å kunne tiltrekke seg internasjonale aktører til Nord-Norge.
- **Arenautvikling:** Utvikling av samarbeidskonstellasjoner mellom fylkeskommunene, kommuner, næringsliv, interesseorganisasjoner i næringslivet, næringsforeninger og kompetansemiljøer. Det er viktig at Nord-Norge blir hørt med en stemme.

Fylkesrådet vil i perioden styrke det politiske arbeidet knyttet til utvikling av petroleumsnæringen i nord samt styrke den administrative kapasiteten til å følge opp plan- og utviklingsarbeidet.

4.6 Øvrig industri

Verftindustrien er inne i en omstillingsprosess, med en arbeidsfordeling mellom verftene. Noen verft omstiller seg til offshorevirksomhet, mens andre satser mer onshore. Det foregår også en arbeidsfordeling mellom verftene når det gjelder reparasjon og vedlikehold av ulike typer fartøy. Fylkeskommunen har bidratt i finansiering av ulike tiltak som f.eks. kvalifiseringsprogram rettet mot petroleumsindustrien. Det skjer også en stor satsning innenfor verftsindustrien på kompetanseheving.

De siste årene har verftsnæringen i Norge slitt økonomisk og det har blitt flere permitterte i bransjen. Dette skyldes i hovedsak svikt i markedet. Økt konkurranse fra land med lavere kostnadsprofiler har medført at nybyggingsmarkedet er sterkt redusert i Norge.

Innenfor norsk petroleumsindustri ser man en generell nedtrapping i etterspørsel av mekanisk relaterte tjenester. Betydelige deler av norsk verftsindustri har hatt oppdrag innenfor denne bransjen de senere år.

Innenfor fiskeflåten er det innført struktur- og kondemneringsordning som medfører reduksjon i fiskeflåten. Det har også vært en utvikling mot færre og større fiskebåtrederi som følge av kjøp av fiskefartøy. Dette resulterer i færre og større kunder som igjen konsentrerer (sentraliserer) innkjøp av vedlikehold og ombygging. Strukturordningen for kystfiskefartøy over 15 meter, medfører at mange eldre fartøy blir tatt ut av fiske og følgelig blir det færre båter til reparasjon og vedlikehold. Dette merkes spesielt i Nord-Norge, hvor denne flåten har vært kjernemarkedet.

Resultatet av de endrede forhold er et stadig større misforhold mellom etterspørsel og kapasitet.

Tiltakene som nå settes i gang bør ikke være en videreføring av dagens virksomhet. Fra flere miljøer er det blitt uttrykt at industrien må videreutvikles, men i en annen form. Bransjen må drøfte hva de kan bli gode på sammen. Nisjebedrifter som danner konstellasjoner og utnytter hverandres fortrinn og blir dellerandører i en total nordnorsk pakke bør vurderes.

Fylkesrådet vil ta initiativ til et strukturert samarbeid mellom det politiske nivå og verftsindustrien med sikte på å møte fremtidige utfordringer som næringen står overfor. I denne prosessen vil det legges vekt på krav til omstrukturering i næringen,

marked/produktutvikling, produktivitetsfremmede tiltak, kompetanse og FoU og ikke minst bedre samarbeid mellom de ulike verftene.

I oppfølgingen av geologisk fylkesprogram i Troms 1997-2002 (Tromsprogrammet) er det utført kartlegging og prøvetaking i regi av Norges geologiske undersøkelse (NGU). Videre undersøkelser av dolomitt- og kalksteinsforekomster i Balsfjord ble gjennomført i 2004 og viser at deler av forekomsten er reine nok til å kunne utnyttes næringsmessig. Noe arbeid ble også utført ved kalksteinforekomst i Skånland/ Tjeldsund. Materialet fra disse undersøkelsene følges opp i prosjektet "Verdiskaping med mineraler" i samarbeid med Nordland og Nord-Trøndelag fylkeskommuner.

4.7 Tjenesteytende næringer

Tjenesteytende næringer er som sektor svært viktig for sysselsettingen i fylket. Tilgang på godt utbygd kommunikasjons- og informasjonsteknologi er blitt en viktig forutsetning for næringslivets konkurranseevne. I planperioden har Troms fylkeskommune spesielt arbeidet for å legge til rette for fysisk infrastruktur i distriktene, herunder utvikling av bredbånd, næringshager og næringsklynger.

Det vil fortsatt være nødvendig med fokus på forretningsmessig- og finansiell tjenesteyting som en strategisk viktig sektor for den langsiktige næringsutviklingen i fylket.

Fylkesdelplan for kjøpesenter

Fylkesdelplanen for Kjøpesenter i Troms ble enstemmig vedtatt i Fylkestinget 24.02.04, med endelig godkjenning av Miljøverndepartementet 18.05.04.

I utarbeidelsen av planen har det særlig vært lagt vekt på "Fylkesplan 2004-2007 for Troms" og aktuelle kommuneplaner/delplaner der dette har vært naturlig. For øvrig er det gitt klare føringer fra statlig hold bl.a. gjennom den rikspolitiske bestemmelsen om "Midlertidig etableringsstopp for kjøpesentre utenfor sentrale deler av byer og tettsteder", rundskriv og annet veiledningsmateriale. Det har vært lagt stor vekt på medvirkning og samarbeid, særlig fra berørte kommuner, under planprosessen.

Utforming av retningslinjer har vært det sentrale punkt i planen og grunnlaget for å erstatte den rikspolitiske bestemmelsen. Her avklares hvilke virkninger den vil ha med føringer for kommunale planer. Videre er senterstruktur, handelsomland og avgrensning av sentrum definert, - herunder avlastningssenter, bydelssenter, kommunesenter og lokalisering av plasskrevende varer. Det er dessuten stilt opp et dokumentasjonskrav med en metode for vurdering av kjøpesenteretablering/-utvidelse.

4.7.1 Kunnskapsintensive næringer

Videreutvikling av kunnskapsintensive næringer er viktig for å skape nye arbeidsplasser for kompensasjon for nedgang i sysselsetting i primærnæringene. Situasjonen for kunnskapsintensive næringer er stort sett uforandret. Markedene til produkter med nytt teknologi- og kunnskapsinnhold må forholde seg til fjerne markeder, og utfordringene er

deretter. Bioteknologi er en kapitalintensiv næring, og veien fra idé til salgbart produkt er lang og kostnadskrevede.

Bioklynge Nord er et nettverk av bedrifter, forskere og offentlige aktører som skal legge forholdene bedre til rette for utvikling av bioteknologisk industri i Troms. Nettverkene som disse prosjektene representerer bidrar sammen med eksisterende strukturer til sammen en styrking av samarbeid og er en katalysator for ideer og nye produkter og satsinger innen bioteknologi. MABIT-programmet finansierer FoU-aktiviteter innen Marin bioteknologi i Nord-Norge. Programmet skal øke verdiskaping i fiskeri- og havbruksnæringen og bioteknologisk industri ved å være en pådriver og koordinator for å styrke FoU og industrielle aktiviteter innenfor marin bioteknologi i Nord-Norge. Etableringen av storskala laboratorium må ses på som en investering i infrastruktur og som ett av flere ledd som skal bidra til nyskaping innen marin bioteknologi. Ett annet ledd i satsning på bioteknologisk infrastruktur er etablering av en nasjonal marinbiobank, Marbank, som skal ta vare på biologisk materiale fra norske farvann. Materialet skal brukes til forskning, dokumentasjon av biologisk mangfold og kommersiell utnyttelse.

Fylkesrådet vil styrke arbeidet rettet mot kunnskapsbaserte og kunnskapsintensive næringer gjennom å styrke den administrative innsatsen for å analysere og tilrettelegge for videreutvikling av disse næringene.

4.8 Reiseliv

Troms har hatt en positiv utvikling av antall gjestedøgn de to siste årene, en økning på ca. 150.000 gjestedøgn fra 2002 til 2004. Spesielt har ferie/fritids- og kurs/konferanse trafikken økt.

Etterspørsel etter natur- og kulturbaserte aktiviteter er økende. Bedrifter som tilbyr produkter innen opplevelsesturisme er etablert. Fisketurisme er en nisje med betydelig økning i etableringer. Som et ledd i å få økt kompetanse innen fisketurisme er det opprettet VK1 kurs i fisketurisme ved Skjervøy vg. skole.

I desember 2003 ble fylkesselskapet for reiseliv, Troms Reiseliv AS etablert. I løpet av 2004 ble de også opprettet avdelinger i Midt-Troms og Nord-Troms (tidligere Destinasjon Midt i Troms og Nord-Troms Reiseliv). Troms Reiseliv AS skal være en strategisk motor for reiselivsutviklingene i Troms. Fylkesrådet mener at det er nødvendig med et helhetlig profileringsapparat for Troms.

Nasjonal Turistvei – Senja har fått sin profil ”Langs Djevelens Tanngard”. Som følge av reduserte bevilgninger er åpningen av Nasjonal turistvei utsatt fra 2006 til 2010.

Det vil fortsatt arbeides med å få til et nasjonalt målesystem for reiselivets ringvirkninger. Sommeren 2005 blir det lagt fram et oppdatert oversikt over reiselivets samfunnsmessige ringvirkninger med data fra Sør- og Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark.

Troms fylkeskommune har støttet arbeidet med å få arrangere et vinter OL i Tromsø i 2014. Fylkesrådet vil intensivere det politiske arbeidet for å få til en samordnet og funksjonell struktur innenfor reiselivsnæringen.

5 LOGISTIKK OG INFRASTRUKTUR

I forhold til fylkeskommunens arbeid med hovedtema 3 Logistikk og infrastruktur er det ikke behov for endring eller justeringer av innsatsområdene i fylkesplanen. Hovedstrategiene i fylkets samferdselspolitikk i forhold til satsing på marine næringer ligger fast.

5.1 Transportinfrastruktur

Nasjonal transportplan for perioden 2006-2015 er lagt frem og ut fra dette kan det konkluderes med at det vil være en nedgang i statlige investeringsmidler både på veg og havn i Troms i planperioden 2006-2009. Troms er det fylket i Nord-Norge som har den laveste andelen av statlige investeringsmidler.

5.1.1 Nordlige transportkorridorer, overordnet transportsystem

Troms har deltatt i interregprosjektet Northern Maritime Corridor¹⁰. Dette arbeidet vil avsluttes i 2005. Statens vegvesen og Troms Fylkeskommune har gjennomført godskartlegging på veg og fiskerihavner, men det gjenstår fremdeles en del kartleggingsarbeid. Det er lagt opp til et kartleggingsprosjekt med bruk av RDA midlene¹¹.

Det gjenstår fremdeles betydelige utfordringer i forhold til rassikringsinvesteringer på E6 og oppgradering av E8 til ønsket standard. Behovet for dette vil bli fulgt opp i forbindelse med neste rullering av Nasjonal transportplan.

Arbeidet med å få statlige myndigheter til å prosjektere Tromsbanen pågår og fylkeskommunen har satt av midler til dette arbeidet.

5.1.2 Regionale transportsystem

Investeringer knyttet til næringstransporter og rassikring er prioritert høyt og dette er gjenspeilet i de prosjektprioriteringer fylket har vedtatt ved behandlingen av Handlingsprogram for Nasjonal transportplan 2006-2015 og Handlingsprogram for Troms fylkevegplan 2004-2007.

Ny Samferdselsplan for Troms vil bli lagt frem høsten 2005 og det vil samtidig bli lagt frem en rullering av fylkesvegplanen for perioden 2006-2007.

¹⁰ Målet for prosjektet er å utvikle en effektiv, miljøvennlig og sikker transportkorridor som binder sammen kystområdene og styrker regional utvikling. Korridoren går fra Russland i nord til kysten av kontinentet i sør.

¹¹ Forprosjekt, "Næringstransporter i Troms".

5.1.3 Persontransport

Det pågår et arbeid for å få etablert passasjerterminaler i Tromsø, Harstad, Finnsnes og Skjervøy.

Det ble etablert en tverrflyrute på Nordkalotten mellom Tromsø-Kiruna-Luleå i november 2004. Prosjektet får offentlig støtte i en etableringsfase for å se om det er markedsgrunnlag for en slik rute. Passasjerstatistikken på ruten har vært økende og ligger nå om lag på 60% av kapasiteten.

Troms fylkeskommune har utarbeidet kostnadsoverslag for Hurtigbåtrute mellom Salangen og Harstad og det vurderes nå alternative muligheter innenfor denne kostnadsrammen.

5.1.4 Regionalisering av transportplanleggingen

Det vil bli lagt frem en fylkestingsmelding om regionalisering i juni 2005. Regionalisering av transportplanleggingen vil bli omtalt i denne.

5.2 Kystovervåking

Sjøsikkerhet og oljevernberedskap

Flere av punktene fra Fylkesplan 2004-2007 er blitt realisert/eller realiseres av sentrale myndigheter. Dette er positivt, men for å ta et grep om den varslede økte tanker- og cruisetrafikken i nord, er det nødvendig å sette inn økte ressurser på samarbeid. Det gjelder internasjonalt, særlig gode samarbeidsavtaler med Russland om kontroll og varsling av sjøtrafikk, men også økt grad av samarbeid mellom sivil og militær kompetanse innen den nordlige landsdel.

Statlige tiltak som er igangsatt fra 2003:

- Territorialfarvannet er utvidet fra 4 til 12 nautiske mil.
- Det er etablert seilingsleder i Nord-Norge like innenfor territorialgrensen for skipstrafikk som representerer en miljørisiko.
- Ett nettverk av AIS-stasjoner (automatisk identifisering av skip) er etablert langs hele kysten.
- Etablering av en trafikksentral for Nord-Norge er igangsatt i Vardø. Trafikksentralen vil være operativ i 2007.
- Regjeringen etablerte en statlig slepebåtberedskap i Nord-Norge høsten 2003. 3 fartøyer i vintersesongen og 2 i sommerhalvåret. Dette opprettholdes inntil privat slepekapasitet etableres i Nord-Norge, på grunn av økt petroleumsvirksomhet.
- Det er opprettet 10 nye mellomdepoter for oljevernutstyr.
- Opplysningene om mulige nødhavner og strandsettingsplasser er ajourført.
- Fiskeri- og kystdepartementet har innledet et samarbeid med russiske myndigheter om å etablere et russisk-norsk samarbeid for maritim sikkerhet og oljevernberedskap i Barentsregionen.

Innsatsområdene videreføres og bidrag fra nasjonalt nivå vektlegges fortsatt i planperioden.

5.3 Bredbånd

Utviklingen av en kompetansebærende infrastruktur i fylket fordrer også teknologiske løsninger som gjør at avstandsuremper jevnes ut og informasjonstilgangen blir så lik som mulig. Manglende statlig ansvar for utbygging av bredbåndsnett over hele landet bidro til at Troms fylkeskommune høsten 2003 sammen med alle kommunene i Troms stiftet Bredbåndsfylket Troms AS (BBFT AS).

Selskapet etablerer nå et høgkapasitets stamnett i fylket som skal levere en bredbåndsforbindelse til alle kommuner i Troms. I tillegg skal bredbåndsnettet tilknytte seg bedrifter, interkommunale foretak eller andre lokale eller landsdekkende organisasjoner, som i forlengelsen av stamnettet ønsker å etablere og drifte bredbånd til private husholdninger og næringsliv, såkalte aksessleverandører. BBFT AS legger vekt på samarbeide med lokale aktører innen helse, telemedisin, utdanning, næringsliv, FoU-miljøer, og samtidig legge til rette for at disse kan oppnå gode resultater gjennom kostnadseffektiv bruk av stamnettet.

Gjennom støtte fra RDA ordningen vil BBFT etablere flere lokale aksesspunkter til Telenors sentraler, næringshager/veksthus og næringsklynger i virkemiddelområdet. Dette vil bidra til at næringslivet i disse områdene får etablert infrastruktur for bredbånd utover dagens begrensede tilbud, virksom konkurranse med flere tilbydere, samt at det gis mulighet til næringsutvikling og nyskaping på det digitale området.

I den grad BBFT bygger aksessnett, for eksempel frem til Telenors sentraler, er dette utelukkende for å legge til rette for aksessleverandører som ønsker å etablere tilbud til private husholdninger, bedrifter og offentlig virksomhet for øvrig. BBFT rolle innbefatter ikke etablering av såkalte aksessnett utover det som er nødvendig for å få etablert en virksom konkurranse.

Andre infrastruktur utfordringer

Kraftnett

Gass i Barentshavet, vindkraft, bølgekraft og tidevannsstrøm og bioenergi representerer fremtidige kilder til økt energiproduksjon i nord. Dette gir viktige arbeidsplasser og kapital til distriktene. Dagens overføringskapasitet på sentralnettet begrenser imidlertid energi-produksjon i nord.

I Innst. S. nr. 122 (1999-2000) er det fastsatt som mål at det innen 2010 skal bygges ut vindkraftanlegg i Norge som årlig produserer 3 TWh. Satsing på vindkraft ble også tatt opp som ett av flere virkemidler for å bedre forsyningssikkerheten i Stortingsmelding 18 (2003-2004) "Om forsyningssikkerheten for strøm mv". Dette må følges opp med nødvendig infrastruktur, i form av tilstrekkelig overføringskapasitet på sentralnettet.

Det er nødvendig med ytterligere utredninger hvor den samfunnsmessige betydningen av oppgradert overføringskapasitet vil ha for Nord-Norge. For å sikre lokal og regional medvirkning og påvirkning, må beslutninger om prioritering av ressurser til infrastruktur av dette omfanget, skje politisk.

6 BÆREKRAFTIG UTVIKLING

6.1 Arealressurser og biologisk mangfold

Fylkesrådet holder fast på de strategier og innsatsområder tilknyttet arealressurser og biologisk mangfold som ligger til grunn i gjeldende fylkesplan.

Rullering/revisjon av "Fylkesdelplan for kystsonen" skal igangsettes i 2005. Arbeidet forventes å pågå i inntil 2 år og vil dermed være ferdigstilt i løpet av 2007. Fylkesdelplan for kystsonen vil, i tillegg til oppdatering på de eksisterende områder, måtte fange opp nye problemstillinger, eksempelvis kraftproduksjon i kystsonen og kystberedskap. Det kan videre være aktuelt å ta opp problemstillinger innen regional forvaltning og andre forhold der det ligger til rette for å ta i bruk det regionalpolitiske rom. Målet med kystsoneplanleggingen vil fortsatt være bærekraftig verdiskaping i kystsonen. Det legges opp til at kystsonearbeidet i kommunene i økende grad forankres regionalt og det vil bli stimulert til regionalt samarbeid innen den kommunale kystsoneplanlegging i fylket.

Fylkesrådet vil i planperioden prioritere arbeidet med kystsoneplanlegging og gi ressurser til dette viktige planarbeidet.

Det er gjennomført et kompetanseprosjekt tilknyttet arealforvaltningen i kommunene, fokus har vært på behovet for langsiktig overordna kommuneplan med arealdel for å få på plass en mer helhetlig forvaltning av areal- og naturressurser.

Prosjektet "Geodata i Troms fylkeskommune" hadde oppstart i mars 2005. Målsettingen er utvikling av intern bruk av geografiske informasjonssystem og videre økt samhandling med eksterne aktører; kommuner, regionale statsetater og organisasjoner.

Skråbildeprosjektet er et planleggings- og forvaltningsverktøy når det gjelder arealtilknyttede ressurser og verdier i strand-/ kystsonen. Fylkeskommunen har, i samarbeid med Fylkesmannen i Troms, begynt arbeidet med skråbildefotografering av kysten i Troms. Kommunene og andre regionale etater er med på finansieringen av dette.

Foto- og dataregister for masseuttak i fylket er ment som et tilbud til kommunene for hjelp til forvaltning av forekomster av grus og pukk og areal i tilknytning til utnyttelse av disse. Registeret vil være tilgjengelig våren 2005.

Kartlegging av områder i strandsonen med risiko for løsmasseskred ved NGU er også en oppfølging av Tromsprogrammet som hjelp til kommuner og potensielle utbyggere. I tillegg er det ved NGU utført oppfølgende målinger for å vurdere faren for større steinskred og evt flodbølger i Kåfjord kommune, noe som vil bli fulgt opp av fylkesmannen og de berørte kommunene.

Samerettsutvalgets arbeid for områder utenfor Finnmark er kommet i gang, og arbeidet vil ha betydning for arealbruken i Troms.

Fylkesrådet har under sak 0067/05 vedtatt å omprioritere ressursbruken ved å begrense arbeidet med dispensasjoner etter plan- og bygningslovens §7 til saker som kun er i strid med - fylkesdelplan for kjøpesenter

- tiltak på grensen til reguleringsplikt (pbl §23).

Arbeidet med regionale retningslinjer for areal og ressursforvaltningen gjennom fylkesplanleggingen og arbeidet med å konkretisere dette i kommune- og reguleringsplaner er meget viktig. Det er imidlertid store kapasitetsutfordringer i regional utviklingsetat når det gjelder å følge opp saksområdet. Fylkesrådet har ikke funnet rammer til å øke kapasiteten til dette. Med bakgrunn i dette vil ikke Fylkesdelplan for arealforvaltning i Troms bli realisert i planperioden, slik som forutsatt i fylkesplanen.

Det vil fortsatt gis veiledning og bistand i arbeidet med generelle problemstillinger omkring dispensasjoner og følges med i utviklingen sammen med kommunene og fagmyndigheter.

6.2 Marine ressurser

Arbeidet med helhetlig "Forvaltningsplan for Barentshavet" pågår og i den prosessen har Troms fylkeskommune kommet med innspill til hva utredningen skal inneholde. Utredningen om konsekvenser for fiskeri forventes å være ferdig i løpet av 2006.

For å sikre bærekraftig utvikling innen havbruksnæringen har Troms fylkeskommune bidratt med midler til arbeid med regionale kystsonerplaner som Astafjordprosjektet, for derved å bidra til effektiv utnyttelse av arealene i fylket.

I lys av utviklingen som har vært for de marine ressursene anbefales at gjeldende strategier videreføres.

6.3 Rovvilt

Ny rovviltforskrift er vedtatt sentralt. Forskriften samler reglene for forvaltning av gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn i en forskrift. Med denne er det etablert åtte forvaltningsregioner med like mange regionale rovviltnemnder. Finnmark og Troms fylker har felles rovviltnemnd, med medlemmer fra folkevalgt nivå.

Fylkesrådet konstaterer at det i ny rovviltforskrift er lagt opp til at bestandene fortsatt skal fastsettes av Direktoratet for Naturforvaltning. Rovviltnemndene kan bare fatte vedtak om kvote for fellinger når bestanden av den enkelte art ligger over de nasjonale bestandsmålene. Regionalt basert og effektiv forvaltning av rovdyrene er et av kravene til bidrag fra nasjonalt nivå i gjeldende fylkesplan. Fylkesrådet vil fremdeles arbeide for større regional innflytelse i forvaltningen av rovviltartene, og fylkesplanens innsatsområder under dette punktet er fortsatt gjeldende.

6.4 Klima og energi

Hjemfallsutvalgets innstilling til ny hjemfallsordning kom november 2004. Fylkestinget uttalte følgende:

"Fylkestinget mener at vassdragsressursene må undergis sterk offentlig styring og kontroll og at dette best oppnås med at hjemfallsinstituttet beholdes i en eller annen form i kombinasjon med sterkt lokalt og regional eierskap. Fylkestinget er opptatt av at energiselskapene skal være sterke regionale kraftsentra og at det må tilrettelegges for langsiktig verdiskaping".

Fylkesrådet vil være engasjert i den politiske debatten knyttet til eierskap og kraftproduksjon, og hvordan regionens kraftressurser kan benyttes på best mulig måte for regional utvikling.

Flere kommuner i Troms viser økt interesse for å utnytte biobrensel som energikilde.

Flere aktører er inne når det gjelder vindkraftutbygging. Det er flere planlagte og forhåndsmeldte vindkraftanlegg i fylket. Det er et tydelig behov for en helhetlig planlegging innen dette feltet. Arbeidet vil kunne innpasses i forhold til arbeidet med ny arealmelding. Før videre utbygging av vindmølleparker i Troms/Nord-Norge bør det utarbeides en egnethetsanalyse for vindkraft, slik det for eksempel er gjort i Hordaland. Fylkesrådet vil følge opp revisjonen av handlingsplanen for klima og energi.

6.5 Avfall og forurensning

Innsatsområdet "reduert avfallsproduksjon" tas opp i forbindelse med revisjon av klima- og energiplanen. Et avfallsprosjekt i regi av Grønn Hverdag Troms får finansiell støtte gjennom RUP.

7 KULTUR

Fylkesplanen har en målsetting om at det skal stimuleres til etablering av gode faglige og kulturelle nettverk som basis for utvikling av regionalt samarbeid, kompetanseheving og bedre utnytting av eksisterende ressurser. Dette er fulgt opp ved at det har vært arbeidet strategisk med inngåelse av samarbeidsavtaler med kommunene og kompetansemiljøer/ myndigheter på regionalt nivå (f.eks. gjennom folkehelsesatsingen – se under).

Under pkt. om bibliotek, står det blant annet at også et bokbusstilbud bør inngå i de regionale tilbudene. Fylkeskommunen eier, og driver nå en bokbuss som går i Sør-Troms med base i Harstad. Bussen ble etablert som en forsøksordning i 2003, og ble videreført som fast ordning i 2004.

Fylkesrådet har videreført satsingen på nettbaserte løsninger både innen bibliotek, kulturformidling og museer. Av konkrete tiltak kan bl. a. nevnes:

- Videreføring og utvikling av Kulturnett Troms – bl.a. med samiske sider.
- Videreføring av Barnas Polarbibliotek – et Nordkalottsamarbeid.
- Videreutvikling av det sømløse bibliotek gjennom nettbasert samsøk.
- Etablering av nettstedet www.kulturitroms.no – en felles database for all kulturformidling til skolene i Troms innen den Kulturelle skolesekken i Troms – der så vel produsenter, som kommuner, skoler og distribusjonsleddene kan legge inn turneruter og omtale av tilbudene.
- Utvikling av nettstedet "Norsk polarhistorie på nett" i samarbeid med Norsk polarinstitutt, Polarmuseet og Universitetet i Tromsø med eksterne prosjektmidler over to år fra ABM utvikling.

Alle elever i grunnskolen får nå et kulturtilbud gjennom Den kulturelle skolesekken i Troms. Fylkesrådet har etablert gode samarbeidsavtaler med kommunene i Troms. Alle kommunene i Troms er nå med i DKS Troms og mottar tilskudd til gjennomføring av egne planer. I tillegg gir Troms fylkeskommune kommunene et formidlingstilbud og seminar/kurs innenfor kunstuttrykkene litteratur, film, visuell kunst og scenekunst. Gjennom lokale planer kan den enkelte kommune fokusere på lokalkultur innen DKS-programmet. Alle regionmuseene har skoleprogrammer som inngår i tilbudet.

Handlingsplan for folkehelse i Troms 2004-2007 "Meir liv laga" er utarbeidet. Troms fylkeskommune ble i 2004 "fyrtårnsfylke for folkehelse", og mottar midler til folkehelsesatsing gjennom avtalefestet samarbeid med fyrtårnskommuner i Troms. FYSAK Troms omfatter nå 24 av de 25 kommunene i Troms (bare Skjervøy har valgt å stå utenfor denne nettverkssatsingen), mens 9 kommuner er fyrtårnskommuner for folkehelse fra 2004. Innen folkehelse er det etablert et regionalt kompetanseforum med bl.a. universitet, høyskoler, Fylkesmannens avdelinger for henholdsvis helse og miljø, div. organisasjoner m.fl. Fylkesrådet har videre tatt initiativ til en folkehelsesatsing i de videregående skolene i Troms bl.a. med fokus på ernæring og fysisk aktivitet + vann som alternativ til brus m.m.

Troms fylkeskommune har lagt til rette for skapende kunstnere bl.a. gjennom økt driftstilskudd til Troms Fylkeskultursenterer FKF. Kultursenteret leier ut atelierer og kontorer til skapende kunstnere innen mange uttrykk. Vi har leietakerer innen billedkunst, brukskunst, forfattere, fotografer, film, musikk og lyd. Også kunstavdelingen ved Tromsø kulturskole leier nå lokaler ved senteret. Fylkestinget øket tilskuddet til kultursenteret med kr. 200.000, og

daglig leder i 50% stilling vil nå bli ansatt. I løpet av 2005 vil det bli utarbeidet en handlingsplan for utvikling av senteret.

Fylkesrådet har arbeidet med å styrke produsentressursene ved Musikk i Troms. MiN samarbeider også tett med folkemusikerne i distriktsmusikerordningen i Målselv. Andelen produksjonsmidler til samisk/etnisk musikk er styrket, mens satsingen på moderne rytmisk musikk løses gjennom etablering av et årlig "arbeidsstipend" til en rytmisk musiker med tilhørende produksjonsressurser til flere turneer. Gjennom stipendordningen vil ulike nordnorske rytmiske musikere få profilert seg, og turnert i Troms med varierte besetninger og musikalske uttrykk. Fylkesrådet håper ordningen blir inspirerende for både utøvere og publikum. Fylkesrådet konstaterer samtidig av landsdelsmusikerordningen ikke har fått en reell økning i statstilskudd på mange år, og at det derfor er knapt med produksjonsressurser innen ordningen.

Troms fylkeskommune har i sterk grad bidratt til at Hålogaland Teater i planperioden får et praktfullt teaterbygg liggende ved sjøen i innseilingen til Tromsø. Fylkeskommunen har også bidratt til at driftstilskuddet til teateret er tilpasset virksomheten i det nye bygget.

Fylkesrådet har ikke funnet rom innen fylkeskommunens trange budsjett til å etablere Arkiv i Troms. Fylkesrådet har heller ikke funnet rom til bedre økonomien til frivillige organisasjoner, lag og foreninger gjennom økt støtte. Men barn og ungdomsarbeid er prioritert i tråd med fylkesplanens forutsetninger gjennom at barn og unge prioriteres ved tildeling av grunn- og aktivitetsstøtte innen all områder, og gjennom den tverrfaglig satsning via ungdomskonferansen med tilhørende handlingsplan og etableringen av www.ungitroms.no

Fylkesrådet konstaterer at staten ikke har tatt noe initiativ til å gi fylkeskommunen større handlingsrom innen kulturområdet. Fylkesrådet viser til regionaliseringsmeldingen og kulturkapittelet der m.h.t. forslag til endringer i ansvar og oppgavefordeling i fremtiden.

Fylkesrådet konstaterer videre at når det gjelder at Fylkesplanens forutsetning om en fortsatt utbygging av de profesjonelle kulturinstitusjonene i landsdelen ikke er oppfylt i tilstrekkelig grad. Fylkesrådet er glad for de statlige økningene i driftstilskudd til Festspillene i Nord-Norge og Hålogaland Teater. Samtidig konstaterer Fylkesrådet at økningene til Østlands- og Vestlandsområdet er forholdsmessig mye større, slik at Nord-Norge er underfordelt når det gjelder statlig tilskudd til de profesjonelle kulturinstitusjonene. De samlede tilskuddene til profesjonell musikk i Nord-Norge (landsdelsmusikerordningen + Tromsø symfoniorkester) er f.eks. langt mindre en staten gir i tilskudd til Stavanger Symfoniorkester. Det samme forholdet finner vi for teater. Selv etter en god økning i driftstilskudd til HT, mottar ikke HT og Nordland Teater til sammen like mye som Rogaland teater alene.

Fylkesrådet konstaterer også at det ennå ikke er etablert et høyskoletilbud innen billedkunst i Nord-Norge. Fylkeskommunene har gjennom den nordnorske kulturavtalen tatt et felles ansvar for utdanning etter videregående skolenivå ved å finansiere driften ved Nordland Kunst- og filmskole i Kabelvåg i fellesskap.

7.1 Samiske interesser

Samiske sentra er omtalt i kap 2 – Senterstrategi.

Avtalen med Sametinget har i vesentlig grad styrket fylkeskommunens arbeid med samiske spørsmål. Dette både i bredden og i dybden. Sametinget har styrket sin satsing i Troms. Partene har nå en felles plattform for sitt arbeid, en plattform som gir trygghet og som gir konkrete resultater med betydning for den samiske befolkningen i Troms.

Fokuset på kommunenes rolle i samepolitisk utvikling i Troms kan fortsatt økes fra partenes side. Det er for mange kommuner som ikke har en selvstendig samepolitikk. Dette medfører at mange samer går glipp av tjenestetilbud basert på egen språk- og kulturbakgrunn, slik det forutsettes i politikk, lov- og regelverk fra sentralt nivå, Sametinget og regionalt nivå.

Hva gjelder bidrag fra nasjonalt nivå i forhold til å påvirke de nasjonale rammebetingelsene for å skape livskraftige lokalsamfunn i Troms gjenstår betydelig arbeid.

7.2 Kvenene – en nasjonal minoritet

I april 2005 ble kvensk godkjent som offisielt språk i Norge av regjeringen.

Det arbeides med å få realisert et kvenkultursenter i Nordreisa. Kvenkultursenteret skal samlokaliseres med Nasjonalparksenteret.

8 GRUNNLEGGENDE FORUTSETNINGER FOR OFFENTLIG SEKTOR

Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntektene var omtrent uendret fra 2002 til 2003 for kommunene samlet, og viste en svak forbedring for kommunene i Troms i samme periode. Foreløpige regnskapstall for 2004 viser at kommuneøkonomien er i bedring, og netto driftsresultat er også betydelig bedret. Årsaken til bedringen er at driftsinntektene har økt mer enn økningen i driftsutgifter. Kommunene i Troms har imidlertid ikke hatt samme positive utvikling, men vil i 2004 kunne få en svakt positiv resultatgrad som følge av betydelig regnskapsoverskudd i Tromsø kommune¹².

Pr mars 2004 var det elleve kommuner i Troms som var underlagt fylkesmannens administrasjon, dvs. at de er innmeldt i det såkalte ROBEK-registeret. Dette innebærer at disse kommunene ikke kan ta opp lån eller inngå langsiktige leieavtaler uten Fylkesmannens godkjenning. Ni av disse kommunene var også oppført i ROBEK-registeret høsten 2002 noe som indikerer at en del kommuner har vedvarende problemer med å balansere inntekter og utgifter. Fylkesmannen melder imidlertid at det kan se ut som 3-4 kommuner blir utmeldt av ROBEK i løpet av året.

Aktivitetsveksten i kommunene – ”kompetanseklemma”

Kommunene sliter fortsatt med ressurser og delvis også kompetanse til å utføre forskjellige oppgaver. Som et ledd i bl.a. oppfølgingen av St.meld nr 19 (2001-02), har kommunene fått økt ansvar og myndigheter på flere miljøområder. Det kan nevnes forurensningsområdet (kommunene er blitt forurensningsmyndighet for lokal luftkvalitet), naturforvaltningsområdet og i tillegg til miljøoppgaver hjemlet i plan- og bygningsloven.

Behovet for overordnet kommuneplanlegging, samordning og samarbeid er økende, både for å legge til rette for næringsutvikling, som følge av mer aktivitet og større etterspørsel fra publikum, og mer ansvar på flere områder særlig knyttet til naturressurser og miljøforvaltning. Gjennom lov om rett til miljøinformasjon har kommunene plikt til å ha oversikt over og informere om miljøtilstanden. Kommunene har fortsatt behov for veiledning og kompetanseoppbygging på dette området i likhet med andre områder (teknisk sektor, plan, næring, vann og avløp, etc).

Fylkesrådet søker å ta et regionalt grep for å styrke kommunenes arealplankapasitet.

Bidrag fra nasjonalt nivå rettet mot kommuner og fylkeskommuner

Regjeringen har oppnevnt et nytt utvalg som skal gjennomgå og evaluere inntektssystemet for kommunal sektor. Utvalget skal ha ferdig sin innstilling høsten 2005. Målsettingen er å vurdere om systemet ivaretar kravet om rettferdig fordeling og om inntektssystemet er et effektivt virkemiddel for å gjennomføre Regjeringens politikk overfor kommunal sektor. For øvrig vises til kulepunktene i fylkesplanen som fortsatt er gjeldende.

¹² Det er stor usikkerhet i tallene for 2004 da mange kommuner ikke hadde avlagt regnskapet på beregningstidspunktet. Dette gjelder også kommune i Troms fylke. Kommentaren knyttet til Tromskommunene er imidlertid basert på informasjon gitt av fylkesmannen i tillegg til foreløpige kostranøkkeltall.

8.3 Statlige arbeidsplasser

Regjeringens forslag om ny arbeids- og velferdsforvaltning med sammenslåing av oppgavene under trygdekontorene, Aetat og sosialtjenesten er en påbegynt prosess. Dagens tredeling foreslås endret til en modell med et arbeids- og velferdskontor i hver kommune og nyoppretting av en felles arbeids- og velferdsetat for å samle det statlige ansvaret for virkemidler knyttet til arbeid og redusert arbeidsevne. Hovedhensikten er å gi økt tilgjengelighet for publikum og på den måten effektivisere ressursbruk samtidig som kvaliteten på tjenestene bedres. Det forventes ikke at sammenslåing skal gi økning / endringer i sysselsettingen.

Organisasjonsmodellen forventes avklart i vår (2005), og formell etablering neste år (siste halvdel av 2006). Målet er at de kommunal-statlige arbeids- og velferdskontorene skal være på plass i alle landets kommuner innen 2010.

Det har vært knyttet forventinger til at prosessen med utlokalisering av statlige tilsynsoppgaver skal gi flere arbeidsplasser, og bidra til styrking av regionale fagmiljø og bedre kvalitet på tjenestene. I 2003-04 ble nytt Mattilsyn etablert. Troms tapte kampen om Regionkontor, og det betyr svekkelse av fagmiljøet i Harstad. For fylket som helhet har omleggingen av tilsynsoppgavene under Mattilsynet gitt 2-3 nye (sekretær)stillinger. Prosessen har i det vesentlige innbefattet at tidligere kommunalt næringsmiddeltilsyn er omgjort til statlige arbeidsplasser. Distriktskontorene fungerer bra, men den nye organisasjonen opplever allerede budsjettkutt som betyr reduserte muligheter for å ivareta eksterne veiledningsoppgaver, og fare for å miste stillinger.

Omorganiseringer i Arbeidstilsynet med flytting av funksjoner fra Tromsø til Finnsnes har ikke medført endringer i antall arbeidsplasser.

Innsatsområdet med tilhørende strategier videreføres. Det er særlig viktig å ha fokus på at kvalitet og publikums tilgjengelighet til tjenestene ivaretas optimalt. Erfaringene fra etableringen av Mattilsynet tilsier at en bør ha oppmerksomhet omkring de prosesser som pågår innen statlig rasjonalisering.

8.4 Spesialisthelsetjenesten

Når det gjelder spesialisthelsetjenesten vil fylkesrådet vise til at dette nettopp er behandlet i fylkestinget. Fylkesrådet vil fortsatt øve et politisk press på nasjonal helsepolitikk og på helseforetakenes virksomhet, jf fylkestingssak 21/05, der det ble vedtatt en uttalelse om Helse Nord - 2005-2007.

8.5 Forsvarets betydning for regional utvikling i Troms

Forsvaret omstiller sin virksomhet. Dette får følger for mange kommuner. Det er derfor fra staten bevilget ekstra midler til omstilling i kommunene i perioden 2002-2005. Troms er ett av fylkene som får omstillingsmidler gjennom et omstillingsprogram.

Kommunene Målselv, Bardu, Sørreisa og Harstad deltar i programmet. Prosjekter utvikles og iverksettes i den enkelte kommune og i samarbeid mellom kommunene. Gjennom programmet er det til nå er det satt i gang mer enn 40 prosjekt, noen store og noen mindre.

De prosjekter som iverksettes spenner over et vidt felt og bidrar til å realisere fylkesplanens innsatsområder.

Viktige tema i omstillingsprosjektene:

- Nye muligheter for personer som blir overtallige i forsvaret.
- Utvikling av gode modeller for å overta virksomheter som forsvaret setter ut.
- Få til ny virksomhet i overflødig bygningsmasse og overta disse til akseptable priser.
- Beholde og videreutvikle viktige kompetansearbeidsplasser i fylket.
- Omstillingen i forsvaret er omfattende og går fort. Det er derfor ei utfordring å få informasjon/få til dialog for å kunne arbeide målrettet.

Tilbakemeldingen fra kommunene er at oppfølgingsprogrammet er svært viktig og at ekstra midler til ekstra innsats er og har vært av uvurderlig betydning. Imidlertid ble fylkene/kommunene i starten av omstillingsperioden forespeilet en vesentlig større ramme til omstillingsarbeidet enn det som er bevilget. I 2005 ble rammen halvert i forhold til forespeilet/forventet tildeling. Dette er uheldig og vil gå ut over mulighetene til å følge opp/videreføre iverksatte tiltak.

Det er ikke kommet signaler fra sentralt hold ekstra midler til omstillingsarbeid i Troms i forbindelse med omleggingen i forsvaret etter 2005.

Hvilke konsekvenser omstillingen i forsvaret vil få for Troms etter 2005 er vanskelig å si. Imidlertid vil de prosjekter og tiltak som er iverksatt måtte følges opp. Forsvarets utsetting av tjenester og bruk av anbud vil fortsatt medføre endringer og det er i forsvaret fortsatt nedtrekksmål mht personell.

Oppfølging og videreutvikling av igangsatt arbeid er viktig, det bør derfor arbeides for å få ekstra midler til oppfølging også etter 2005. I det arbeidet som er gjort til nå ligger på flere områder gode muligheter for positiv videreutvikling.

Fylkesrådet vil i planperioden igangsette et eget prosjekt som har fokus på omstillingsproblemer, utfordringer og muligheter med bakgrunn i Forsvarets virksomhet i Troms

8.6 Lokalsamfunnsutvikling

Kommunale utviklingsfond

Hovedmålsettingene for utviklingsfondene er iht føringene fra KRD: Kompetanse, omstilling, nyetablering, innovasjon og nyskaping. I retningslinjene for bruken av fondet har fylkeskommunen prioritert utviklingsprosjekter og samarbeidsprosjekter. Prioriterte målgrupper er ungdom og kvinner. Til sammen har fylkeskommunen bevilget 22 millioner kroner til kommunale utviklingsfond for 2003 og 2004. For 2005 er 11 millioner kroner satt av til dette formålet. Dette er en relativ økning i forhold til foregående år.

Lokale utviklingsprosjekter

Fylkeskommunene har deltatt i tre større regionale ungdomsprosjekter både faglig og økonomisk i de senere årene. Ungdomsprosjektet i Indre Sør-Troms ble avsluttet i 2003, mens ungdomsprosjektet i Nord-Troms avsluttes i 2005 og Tvibits regionsprosjekt avsluttes i 2006. Ungdommen har i disse prosjektene vist at de gjerne vil bo og arbeide i regionen. De har engasjert seg i kommunale- og regionale ungdomsråd, og fremmet en hel del tiltak for å aktivisere ungdommen.

Fylkestinget har vedtatt handlingsplan for barn og unge i Troms 2002-2005. Som et ledd i rullering av denne planen vedtok fylkestinget å arrangere årlige ungdomskonferanser. Fylkesrådet ønsker videre å utarbeide fylkestingmelding for barn og unge. Meldingen skal lages for et år av gangen og skal innholde en oversikt over eksisterende fylkeskommunal satsing mot barn og unge, samt planlagte tiltak. I 2003 og 2005 har fylkeskommunen arrangert ungdomskonferanser. Alle barne- og ungdomsorganisasjonene, elevråd og ungdomsråd i Troms ble invitert.

Dyrøy kommune er gitt støtte til fysiske rammer for et utviklingshus i forbindelse med Dyrøy-seminaret. Bjarkøy kommune og Lenvik kommune v/Midt-Troms regionråd og bygda Rossfjord har fått støtte til lokalmobilisering. Prosjektene har greid å mobilisere en hel del av innbyggerne til å ta del i utvikling av egen kommune.

Fylkeskommunen har også gitt midler til et større Interreg-prosjekt innenfor lokal mobilisering. Dette prosjektet er i samarbeid med Skånland kommune og kommuner i Nordland, Nord-Trøndelag og Jamtland i Sverige.

Videre er fylkeskommunen involvert i prosjektet PICYBU¹³, som fokuserer på aktiv deltakelse i lokalsamfunn for og med unge bredbåndsbrukere. Prosjektet er et samarbeid mellom finske, svenske, færøyske og norske aktører. Målsetningen er at en gjennom bruk av nye bredbåndstjenester blant annet skal øke ungdoms deltakelse i samfunnslivet, regional/lokal identitet, muligheten for bærekraftig næringsaktivitet i lokalsamfunn og med dette styrke ungdoms vilje til å returnere til/bo i hjemregionen.

Fylkesrådet har også gitt støtte til Innlandskonferansen.

Drikkevannsforsyningen

Det gjenstår fremdeles store utfordringer knyttet til drikkevannsektoren i Troms.

Troms fylkeskommune har hittil i fylkesplanperioden iverksatt/videreført tiltak i form av felles prosjekter med fokus på erfaringsutveksling og kompetanseutvikling.

Fylkesrådet mener at fylkeskommunen videre i fylkesplanperioden bør ha et to-delt fokus på drikkevannsforsyningen;

- Bidra med økonomiske virkemidler i forbindelse med videre utbygging av drikkevannsforsyningen i Troms.
- Ta initiativ til og tilrettelegge for faglige møteplasser der enkeltkommuner kan få tilført kompetanse og delta i erfaringsutveksling.

¹³ Participation In rural Communities by Young Broadband Users

Støtte til dagligvarehandelen

Fylkeskommunen har både i 2003 og 2004 gitt støtte til drift av dagligvarehandel i spredbygde strøk. Til sammen for disse 2 årene er det bevilget vel kr 900.000,- til 25 butikker og 13 kommuner i Troms. Støtten har betydd et være eller ikke være for de fleste av disse butikkene. For 2005 bevilges det støtte i samme størrelsesorden som foregående år.

VIDEREFØRING AV FYLKESPLANPROSESSEN

Fylkeskommunens rolle som regional utviklingsaktør og bindeledd på tvers av styringsnivåene følger av plan- og bygningsloven som lovhjemler ansvaret for utarbeidelse av fylkesplan.

Fylkeskommunen skal gjennom fylkesplanarbeidet ha det politiske ansvaret for hele bredden i det regionale samordnings- og utviklingsarbeidet, som i prinsippet skal dekke alle næringer og sektorer av betydning for samfunnsutviklingen:

Av plan- og bygningslovens § 19-1 framgår følgende:

”Fylkesplanleggingen skal samordne statens, fylkeskommunens og hovedtrekkene i kommunenes fysiske, økonomiske, sosiale og kulturelle virksomhet i fylket.”

I § 19-5 står det videre:

”Fylkesplanen skal legges til grunn for fylkeskommunal virksomhet og være retningsgivende for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i fylket.”

Fylkesrådet vil videreføre fylkesplanprosessen de to siste årene av perioden basert på Fylkesplanmelding 2005, som fastlegger følgende fylkesplanoppgaver:

- mellomrevisjon av fylkesplanens handlingsdel, Regionalt Utviklingsprogram 2004-2007, dvs utarbeide Regionalt Utviklingsprogram for Troms 2006-2007 (høsten 2005)
- fylkesdelplan for kystsonen
- fylkesdelplan for Forsvaret

Arbeidet med hovedrevisjon av fylkesplanen vil, blant annet med bakgrunn i Fylkesplanmelding 2005, videreføres i 2006 og 2007, med vedtak i fylkestinget i juni 2007.

Fylkesplanarbeidet er det viktigste verktøyet for regionalt utviklingsarbeid og fylkesrådet vil allokere ressursinnsats slik at disse prioriterte fylkesplanoppgavene kan løses i brede regionale partnerskapsprosesser, og slik at fylkesplanens overordna mål om at ”Fylkeskommunens samordnende og regionalpolitiske rolle skal bli mer synlig og tydelig” ivaretas.

Vedlegg

Fylkestingets vedtak:

Forslag til Fylkesplanmelding 2005 ble behandlet i fylkestinget 16. juni 2005, sak 32/05, og det ble fattet følgende vedtak:

1. Fylkestinget legger til grunn at hovedmålene i "Kompetansesamfunnet Troms – fylkesplan for 2004-2007" ligger fast ut planperioden.
2. Fylkestinget er sterkt bekymret over de planer forsvaret har som ikke er gjort kjent for fylkeskommunen, men som er gjengitt i media.

Med den rivende utvikling som skjer i nord, er det uakseptabelt at ennå mer av Forsvarets virksomhet skal flyttes ut av landsdelen; antall seildøgn er gått ned, nye bygg står tomme, infrastruktur/øvingsområder utnyttes ikke optimalt.

Fylkestinget støtter fylkesrådets forslag om å sette i gang et prosjekt med fokus på de utfordringer Forsvaret står foran nå. Fylkestinget ber om at Forsvarsnettverk Nord trekkes med i dette arbeidet.

3. Fylkestinget godkjenner Fylkesplanmelding 2005 med følgende vedtatte endringer/tilføyelser:

Nytt pkt 1.4 - Visjon:

Troms fylke og nordområdene innehar store muligheter. Regionen er rik på naturressurser, med Norges og verdens største og viktigste torskebestand, og med store olje- og gassforekomster. Regionen er også rik på menneskelige ressurser med høy kompetanse. Nærhet til et raskt voksende russisk marked gir vår nordlige landsdel særlige fortrinn som kan legge grunnlag for nye og lønnsomme arbeidsplasser. I tillegg er dette området i dag en av verdens rolige og stabile regioner. Dette danner et godt utgangspunkt for et konstruktivt samarbeid med Russland i nordområdene.

Selv om nordområdene først og fremst kjennetegnes av store muligheter finnes det en rekke utfordringer i regionen, for eksempel miljøtrusselen fra atomavfall og utrangerte installasjoner, konsekvensene av klimaendringer, langtransporterte miljøgifter, og eventuelle ulykker knyttet til transport av olje. I tillegg utgjør grensen mellom Finnmark og Nordvest-Russland en kløft hva angår befolkningens velstandsnivå.

For å forenkle samarbeid og handel må Troms fylke og Norge ta initiativ overfor russiske myndigheter med sikte på å lette grensepasseringer. Utplassering av en næringslivsmedarbeider ved generalkonsulatet i Murmansk, vil kunne senke terskelen for etableringer og styrke næringsforbindelsene mellom våre to land.

Hensynet til et sårbart marint miljø og de rike fiskeforekomstene tilsier den største årvåkenhet på miljøsidan. Norge må stille strenge miljøkrav til olje- og gassvirksomheten i Barentshavet. Dette må være grunnleggende i nordområdedialogen. Fiskeriene er av stor betydning for Norge, og vesentlig for bosetningen i nordområdene. Troms fylkesting mener det er mulig å

ha en balansert og parallell høsting av marine ressurser og petroleumsressurser. Dette er viktig for at energinasjonen Norge skal kunne utnytte ressursene som ligger i nordområdene samtidig som det settes strenge krav til sikkerhet, beredskap, nullutslipp og sameksistens med andre næringer ved en olje- og gassvirksomhet i nord.

Selv om en rekke forhold ligger til rette for framtidig vekst og velferd, må en ta høyde for kriselignende scenarier med regional ustabilitet. Det er derfor viktig at det fortsatt finnes relevante verktøy for krisehåndtering i våre nordområder. Moderniseringen av Forsvaret, med økt vekt på kvalitet og reaksjonsevne, er avgjørende for å kunne sikre norske interesser og hevde suverenitet i nordområdene.

Nytt 4. avsnitt under pkt 3.5: "Entreprenørskap og innovasjon":

Gjennom regjeringens strategiplan for satsing på entreprenørskap vil Troms fylkeskommune satse på etablering av et Gründersenter i Troms som vil ivareta helhetsløpet i strategisatsingen for å ivareta gründere i Troms. Det er viktig at elever som har deltatt i Ungt entreprenørskap og som fortsetter med høyere utdanning, også etter endt høyere utdanning, følges opp for med det mål å sikre at flere benytter sin kunnskap til bedriftsetableringer i fylket og landsdelen.

4. Fylkestinget ber fylkesrådet arbeide for å få avdelingskontor for Petroleumstilsynet lagt til Harstad/Nord-Norge.